

II RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 276 (24).**

1925. a.

II Riigikogu koosolek 13. novembril 1925. a.
kell 10 hom.

Koosolek algab kell 10.15 min.

Kokku on tulnud 89 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Jaakson**, põllutööminister **A. Kerem**, siseminister **K. Einbund**, sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **K. Virma**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, riigikassa juhataja **P. Öpik**.

Päevakord:

1. Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate administratiivkaristuste seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Rahalise autasu seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

3. Aktsiisi seaduse §§ 1110. ja 1111. muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

4. Riigi eelarve-seadus — III lugemisel.

5. Riigi eelarve-seaduse maksmapaneku seadus — üldkomisjoni ettepanek.

6. Kogukonna-, asutuste ja erarendimaade korraldusseadus — I lugemisel.

7. Põlise tarvitamise ja eluaseme seadus — maakomisjoni ettepanek.

8. Kogukondade ja asutuste rendimaade korraldusseadus — maakomisjoni ettepanek.

9. Riigi turbatööstuse põhimäärused — I lugemisel.

10. Üüriseaduse muutmise ja ärakaotamise seadus — üüriseaduse komisjoni ettepanek.

11. Üüriseaduse muutmise seaduseelnõu — üüriseaduse komisjoni ettepanek.

12. Riigikogu poolt 2. detsembril 1921. aastal vastuvõetud üüriseaduse muutmise seaduseelnõu — üüriseaduse komisjoni ettepanek.

13. Põllutöölaliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

14. Riigi metsatööstuse põhimäärus — II lugemisel.

15. Riigi metsatööstuse põhimäärus — rahasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**

Sekretääri kohal sekretäär **J. Holberg**, pärast abisekretäär **L. Raudkepp**.

1. Päevakorra Juhataja **A. Jürman**:
vastuvõtmine. Avan Riigikogu koosoleku.

Põllutööminister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! Riigi metsatööstuse põhimäärused on juba mõnda aega Riigikogu päevakorras, kuid nende arutamise juurde siiski ei jõuta, sest teised küsimused, mis järjekorras eespool, on palju aega võtnud. Pean tähendama, et riigi metsatööstuse põhimäärused on juba I Riigikogu ajal valitsuse poolt esitatud, samuti II Riigikogu ajal arutatud, ja kui nad veel III Riigikogu töökavasse ulatuksid, oleks väga ebamäärane. Metsatööstus peab töötama senni ilma ühegi põhimääruseta. Tänases päevakorras on muuhulgas ka riigi turbatööstuse põhimäärused ja mõned teised analoogilised küsimused, kuid arvesse tuleb võtta, et turbatööstusel on praegu oma põhimäärused, mille alusel ajutiselt edasi võib töötada, kuigi parandus-ettepanek natukene edasi lükataks.

Neil motiividel teen ettepaneku, päevakorrapunktid 14 ja 15 paigutada 5. päevakorrapunkti järele.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse). Nähtava enamusega on põllutööministri ettepanek vastu võetud, — seega on päevakord kindlaks määratud.

2. Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate administratiivkaristuste seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamiselt võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—12.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate administratiivkaristuste seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. Seaduse pealkiri: Administratiiv karistamiskord mõnedest seadustest üleastumiste ja mõnede sundmääruste rikkumiste eest, muuta

järgmiseks: Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate administratiivkaristuste seadus.

2. § 1, teine lõige järgmiselt vastu võtta: Administratiiv-korras ei või karistada sellesama süüteo eest kohtu korras vastutuselevõetud isikuid, samuti ei või sellesama süüteo eest vastutusele võtta käesoleva seaduse põhjal administratiiv-korras karistatuid.

3. § 3, neljas rida; sundmääruse rikkumise asjus, p. o. sundmääruste rikkumise eest.

4. § 4, lõpp: mille vorm kinnitatakse sise-ministri poolt, p. o. mille vormi kinnitab sise-minister.

5. § 5, teine rida; teeb trahvi määraja üle-astumise kohta, p. o. teeb trahvija vastava.

6. Sealsamas: loetlemisel tarvitada numbrite asemel tähti.

7. Sealsamas, lit. d) „üleastumises või“ kustutada.

8. § 6, algus: Politseiülem, leides,... p. o. Politseiülem leides,...

9. § 8, neljas rida: kaebust ühes asjaga edasi saatma, p. o. edasi saatma kaebust ühes asjatoimetusega.

10. § 8. teine lõige järgmiselt vastu võtta: Kaebuse tõstmine ei takista politseiülema poolt tehtud trahvi-sissenõudmise korralduse täitmist.

11. § 9, neljas lõige: ära muudetud, p. o. tühistatud.

12. § 10. algus vastu võtta järgmiselt: Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse Vabariigi ajutise valitsemise korra jne.

3. Rahalise autasu seadus — Redaktsiooni komisjoni aruandja O. Gustavson kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—6.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Rahalise autasu seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 1, erandliku ametalase teene, p. o. ametalase eriteene.

2. § 2. Märkus 2, eelviimane rida: eelmisel kuul saadud tasu, p. o. eelmise kuu tasu.

3. § 3, viies rida: sama isiku kohta, p. o. samale isikule.

4. § 6, kolmas rida: siis tuleb...lisada, p. o. lisatakse.

5. § 8, lõpp: äranägemise järele, p. o. äranägemisel.

6. § 9 lõpp järgmiselt vastu võtta: ...lähema korra määrab Vabariigi Valitsus.

4. Aktsiisi seaduse §§ 1110. ja 1111. muutmise seadus—redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja O. Gustavson kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Aktsiisi seaduse §§ 1110. ja 1111. muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul ilma muudatusteta.

5. Riigi eelarve-seadus — III lugemisel. Juhataja A. Jürman: Üldkomisjoni aruandja puudumise pärast täidab aruandja kohuseid üldkomisjoni esimees rkl. Jõeäär.

Aruandja A. Jõeäär kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—33.

Riigi eelarve-seadus.

Peatükk I.

Üldmäärused.

§ 1. Riigi eelarve on akt, mis sisaldab kõik tarvilikukstunnustatud riigi kulud ja tulud.

§ 2. Riigi eelarve-aasta algab 1. aprillil ja lõpeb järgmise kalendri-aasta 31. märtsil.

§ 3. Riigi eelarvesse võetakse kõik eelarve-aasta jooksul kavatsesetavad kulud ja loodetavad tulud, välja arvatud eripõhikirjade ja -põhimääruste alusel tegutsevate riiklikkude ettevõtete ja asutuste ning riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitaalide kulud ja tulud, mis tulevad käsitamisele riigi eelarves seevõrra, kui võrra see on ette nähtud vastavates seadustes ja määrustes.

Kulud ja tulud riigi eelarves viiakse lõpukokkuvõttes vastastikku tasakaalu.

Peatükk II.

Korralised ja erakorralised kulud ning tulud.

§ 4. Riigi kulud ja tulud jagunevad kumbki korralisteks ja erakorralisteks.

§ 5. Korralisteks kuludeks loetakse kulud, mis on enam-vähem alalised ja aast-aastalt kordudes lähevad tavaliste tarviduste rahuldamiseks.

Erakorralisteks kuludeks loetakse kulud, mis tekivad suurematest juhuslikkudest ja muutlikkudest tarvidustest. Erakorraliste kulude

hulka kuuluvad eriti: suurema kinnisvara soetus; raudtee ehitus; põhjalikum relvi uuendus uue süsteemiliseks; kulud, mis vahetumalt tekivad sõjast ja selle tagajärjedest, rahva viletsusest, nagu: viljaikaldus, uputus, jne.; lühiajaliste sõjavõlgade tasumine ja muude võlgade kustutamine enne tähtaega; riigikassast riiklikkudele ettevõtetele ja asutustele antavad operatsiooni-kapitaali summad, ning riigikassast antavad laenuid.

§ 6. Korralisteks tuludeks loetakse tulud, mis on enam-vähem alalised ja aast-aastalt korduvad.

Erakorralisteks tuludeks loetakse tulud, mida saadakse suuremal määral ühekordselt ja juhuslikult. Erakorraliste tulude hulka kuuluvad eriti: riigi varanduste realiseerimine suuremal arvul, operatsiooni-kapitaalide tagasimaksud ja võlgade tegemine.

Peatükk III.

Kulude ja tulude nomenklatuurid.

§ 7. Nomenklatuurid, mille põhjal võetakse eelarvetesse nii kulud kui ka tulud, jagunevad peatükkideks ja paragrahvideks ning tarbekorral veel alljaotusteks.

§ 8. Kulude nomenklatuuri peatükki koondatakse riigi keskasutuse juhatajale vahetumalt alluvad ametkonna kulud kas kõik või jaotatult, arvestades ametkonna ülesannete erinevusega või asutuse asukohaga.

Igasse kulude peatüki paragrahvi koondatakse peatüki piiris kõik sisuliselt ühetaolised kulud.

Riigi eelarvesse võidakse võtta eripeatükina ka niisugused suurema tähtsusega kulud, mis ühegi riigi keskasutuse vahetumate kulude hulka ei kuulu. Tähendatud summad on rahaministri käsutuses.

§ 9. Tulude nomenklatuuri peatükid vastavad tähtsamatele tulude liikidele.

Iga tulude peatüki paragrahvid vastavad üksikutele tuluallikatele.

§ 10. Kulude ja tulude nomenklatuurid määrab kindlaks Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul.

Lähemad juhtnöörid nende käsitamiseks annab rahaminister.

Peatükk IV.

Riigi keskasutuste eelarve-ettepanekute kokkuseadmine.

§ 11. Riigi keskasutused seavad kokku kulude ja tulude eelarve-ettepanekud alluvate

ametkondade andmete põhjal, mis kokku seatud kindlaksmääratud nomenklatuuride kohaselt.

§ 12. Eelarve-ettepanekutesse võetakse ainult niisugused kulud, mis põhjenevad maksvatel seadustel või Vabariigi Valitsuse määrustel ja otsustel, samuti riigi keskasutuste juhatajate korraldustel.

§ 13. Kulud ja tulud, mille suurus on kindlaks määratud maksvates seadustes ja määrustes, võetakse eelarve-ettepanekutesse ulatuses, mis neis seadustes ja määrustes on ette nähtud.

Rahaminister paneb maksma ühise käsitusviisi alused kõigi riigi keskasutuste jaoks nende kulude ja tulude arvutamiseks, mis maksvates seadustes ja määrustes ei ole täpselt kindlaks määratud.

§ 14. Kulud ja tulud näidatakse riigi keskasutuste eelarve-ettepanekutes kindlaksmääratud nomenklatuuride järgi vastavalt peatükkidele, paragrahvidele ja alljaotustele.

§ 15. Kulude ja tulude nomenklatuuri igale jaotusele vastava summa suuruse lähemaks määramiseks lisavad riigi keskasutused eelarve-ettepanekule juurde tarvilikud alused, seletused ja muu selgitava materjali.

§ 16. Kui kindlaksmääratud kava järgi teatud kuluüksuse tarvidus langeb mitmesse eelarve-aastasse, siis võetakse selle kulu üldsummast kokkuseatavasse eelarve-ettepanekusse ainult see osa, mis langeb vastavasse eelarve-aastasse.

§ 17. Summad, mis eripõhikirjade ja-põhimääruste alusel tegutsevatele riiklikkudele ettevõtetele ja asutustele riigikassast antakse või nende poolt riigikassasse makstakse, võetakse eelarve-ettepanekutesse üldises korras.

Nende ettevõtete ja asutuste, samuti üksikute riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitaalide kulude ja tulude erieelarved ning -aruanded seatakse kokku eraldi ja lisatakse juurde vastavale eelarve-ettepanekule.

§ 18. Riigi keskasutuste poolt kokkuseatud eelarve-ettepanekud ühes lisadega saadetakse rahaministeeriumile ja riigikontrollile hiljemalt 1. oktoobriks enne vastava eelarve-aasta algust.

§ 19. Peale eelarve-ettepanekute läbivaatamist rahaministeeriumis ei esitata riigi keskasutuste poolt mingisuguseid eelarve-ettepanekute täiendusi, välja arvatud juhtumised, kus see on tingitud vahepeal maksmahakanud seaduste täitmisest.

§ 20. Lähemad juhtnöörid ja tarvilikud kavad eelarve-ettepanekute kokkuseadmiseks riigi keskasutustele annab rahaminister.

Peatükk V.

Riigi keskasutuste eelarve-ettepanekute läbivaatamine ja riigi eelarve-eelnõu kokkuseadmine rahaministeeriumis.

§ 21. Riigi keskasutuste poolt kokkuseatud eelarve-ettepanekute läbivaatamiseks moodustatakse rahaministri algatusel rahaministeeriumi juures komisjon, mis koosneb esitajaist rahaministeeriumi, riigikontrolli ja selle riigi keskasutuse poolt, kelle eelarve-ettepanek arutamisel.

Selles komisjonis kontroleeritakse eriti:

a) kas riigi keskasutuste eelarve-ettepanekutesse võetud summad on kõigiti põhjendatud ja kooskõlas selgitustes ettenähtud alustega;

b) kas neis eelarve-ettepanekutes on õieti arvutatud need summad, mis maksvates seadustes ja määrustes ei ole täpselt kindlaks määratud;

c) kas riigi keskasutuste poolt nõutud kulud on kõik tingimata tarvilikud ja edasilükkamata iseloomuga.

§ 22. Riigi eelarve-eelnõusse võetakse summad sarnastena, nagu rahaministeeriumi ja asjaomase riigi keskasutuse esitaja kokku lepivad.

Riigikontrolli esitaja avaldab oma arvamise kokkulepete kohta, ilma et selle paragrahvi esimeses lõikes nimetatud küsimuse otsustamisest osa võtaks. Tema kirjalikud eriarmised lisatakse juurde eelarve-eelnõule materjalina.

§ 23. Kui rahaministeeriumi ja selle riigi keskasutuse esitaja vahel, kelle eelarve-ettepanek arutamisel, lahkarvamised tekivad, siis pöörab vastava riigi keskasutuse juhataja, välja arvatud Riigikogu esimees ja riigikontroll, hiljemalt kolme päeva jooksul lahkarvamise tekkimise päevast arvates, rahaministri poole küsimuse omavaheliseks lahendamiseks. Kui ka sel teel kokkulepet ei saavutata, esitab asjaomane riigi keskasutuse juhataja vastulaused hiljemalt kolme päeva jooksul, arvates rahaministri seisukoha avaldamise päevast, Vabariigi Valitsusele lõpuliiklaks lahendamiseks.

Riigikogu ja riigikontrolli eelarve-ettepanekute alal rahaministeeriumi eelarve-komisjonis tekkinud lahkarvamised lahendab lõpuliiklult Riigikogu juhatus.

Kunni küsimuste lõpuliikl lahendamiseni käesoleva paragrahvi esimeses lõikes ettenähtud korras, võetakse eelarve-ettepanekud riigi eelarve-eelnõusse sarnastena, nagu rahaminister neid on toetanud.

§ 24. Peale riigi keskasutuste eelarve-ettepanekute läbivaatamist rahaministeeriumis ja lahkarvamiste lahendamist eelmises paragrah-

vis ettenähtud korras, seab rahaminister kokku riigi eelarve-eelnõu, näidates kindlaksmääratud nomenklatuuride järgi iga riigi keskasutuse kulud ja ühiselt kogu riigi tulud.

Riigi abiettevõtete kulud võetakse erandina eelarve-eelnõusse üldsummas, kui see eriseadustes ei ole teisiti ette nähtud.

§ 25. Riigi eelarve-eelnõu kokkuseadmisel hoolitseb rahaminister kulude ja tulude tasakaalu viimise eest. Kui selgub, et kavatsetavad kulud on loodetavatest tuludest suuremad ja seda vahet ei ole võimalik kõrvaldada ei kulude vähendamise ega tulude suurendamisega, otsib rahaminister abinõusid selle puudujäägi katmiseks.

§ 26. Riigi eelarve-eelnõule lisatakse juurde eriti:

1. kulude osas:

a) vastavalt nomenklatuuri peatükkidele paragrahvidele ja alljaotustele: eelmise eelarve-aasta tegelikud kulud, käesolevaks eelarve-aastaks määratud krediidid ja üksikasjalised põhjendused ning arvutused;

b) iga üksiku ehitus- või mõne muu krediidi kohta, mille tarvidus langeb mitmesse eelarve-aastasse: kavatsetava kulu üldsumma ja selle jaotus eelarve-aastate järgi;

c) palgakrediitide selgituseks: ametnikkude arv ja palganormid eelseisvaks eelarve-aastaks ühes muudatustega, võrreldes käesoleva eelarve-aastaga;

2. tulude osas:

vastavalt nomenklatuuri peatükkidele, paragrahvidele ja alljaotustele: eelmise eelarve-aasta tegelikud tulud, käesolevaks eelarve-aastaks kindlaksmääratud tulud ja üksikasjalised põhjendused ning arvutused.

Peale selle lisatakse juurde eelarve-eelnõule materjalina § 17. nimetatud erielarved ja aruanded.

§ 27. Rahaminister seab kokku riigi eelarve-eelnõuga ühtlasi ka üldise seletuskirja, mis eriti sisaldab eelarve-eelnõusse võetud kulude ja tulude üldise kirjelduse ning ülevaate riigi võlgade ja kohustuste seisukorra ja eelarves ettevõetud üldise tähtsusega muudatuste kohta.

§ 28. Riigi eelarve-eelnõu ühes seletuskirja ja muu lisamaterjaliga esitab rahaminister Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks. Vabariigi Valitsus esitab selle Riigikogule hiljemalt 20. jaanuariks enne eelarve-aasta algust.

Peatükk VI.

Riigi eelarve-eelnõu läbivaatamine ja kinnitamine Riigikogus.

§ 29. Riigikogu vaatab läbi ja kinnitab seaduslikus korras Vabariigi Valitsuse poolt

Riigikogule esitatud riigi eelarve-eelnõu ühes § 17. teises lõikes ettenähtud erieelarvetega, välja arvatud eripõhikirja alusel töötavate ettevõtete erieelarved.

§ 30. Kui jõusseastunud eelarve kestuse jooksul Riigikogule esitatakse seaduseelnõud või ettepanekud, mille vastuvõtust tingitud uued või suurenenud väljaminekud või tulude kustutamine või vähendamine, on esitajad kohustatud osutama reaaltuluallikaid, kust katta eelpooltähendatud väljaminekud või tulude kahanemine.

§ 31. Riigikogu poolt kinnitatud riigieelarve avaldatakse põhiseaduses ettenähtud korras. Kulud ja tulud peavad olema jagatud peatükkidesse ja paragrahvidesse, välja arvatud sõjaministeeriumi kulud, mis jagunevad vaheatumalt paragrahvidesse.

Peatükk VII.

Riigi eelarve täitmine.

§ 32. Riigikogu poolt kinnitatud riigi kulude ja tulude eelarve antakse rahaministrile täitmiseks. Rahaministri korraldusel annab riigikassa summad välja eelarves ettenähtud kulude katteks ja valvab selle järgi, et riigi tulud korralikult ja õigel ajal sisse tuleksid.

§ 33. Krediiditarvitajail on keelatud Riigikogu poolt kinnitatud eelarvest kõrvale kaldudes teha ülekulutusi.

Aruandja A. Jõeäär (loeb):

§ 34. Üksikud ministrid ega üldse riigiasutused ei või teha korraldusi, anda määrusi, sõlmida lepinguid ega võtta oma peale kohustusi, mis rahalisi väljaminekuid nõuavad, kui seks Riigikogu poolt kinnitatud eelarves või eriseadustes vastavad summad ette ei ole nähtud.

Erakorralistel juhtumistel, kui tekib vajadus väljaminekute tegemiseks, kus krediiti ei jätku nõudmiste rahuldamiseks, mis tekkinud maksivate seaduste täitmisest, kus lühikesed tasumise tähtajad ei võimalda krediiti seaduses ettenähtud korras nõutada, on Vabariigi Valitsusel õigus rahaministri ettepanekul riigisummadest eelkrediiti määrata kogusummas mitte üle kümne miljoni marga aastas. Selles korras määratud eelkrediidid tehakse Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule teatavaks istungjärgul ühe nädala jooksul krediidi määramise päevast arvates, või kui eelkrediidid määratud Riigikogu istungite vaheajal, siis ühe nädala jooksul pärast Riigikogu järgmise istungjärgu algust. Kõik need eelkrediidid

esitatakse Riigikogule kinnitamiseks lisaeelarve korras.

Lepinguid võib sõlmida suurema summa peale, kui jooksva aasta eelarves krediiti ette nähtud, ainult siis, kui vastavad kavad (§ 16) on eriseadusega maksmata pandud või riigi eelarve lisana Riigikogu poolt vastu võetud ja avaldatud.

Riigikassa juhataja **P. Öpik**: Teen ettepaneku, § 34. teises lõikes, esimesed kaks rida järgmiselt redigeerida: „Erakorralistel juhtumistel, kui ei jätku krediiti hädavajaliste nõudmiste rahuldamiseks...“ jne. Parandus ei ole sisuline, see väljendab mõtteid selgemi ja lühemalt, sest siin on teatav kordamine sees, mis kohane ei ole.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Jõeäär**: Kuna ettepannud parandus redaktsioonilist laadi ja tarvilik on, siis ühinen selle ettepanekuga.

Juhataja **A. Jürman**: Kuna aruandja on ühinenud parandusega, siis see eriti hääletamisele ei tule. Asun § 34. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 34 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 35—40.

§ 35. Igas riigi kulude eelarve paragrahvis ja alljaotuses määratud krediiti võib tarvitada ainult selles paragrahvis ja alljaotuses ettenähtud kulude katteks.

Krediitide ümberpaigutamine ühest kulude paragrahvist teise võib sündida ainult Riigikogu loal. Krediitide ümberpaigutamine ühe ja sama paragrahvi piires ühest alljaotusest teise võib sündida Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud korras.

§ 36. Kõik eelarves ettenähtud tulud loetakse ühiseks riigi sissetulekuks ja ainult riigikassal on õigus neid käsutada seaduslikus korras.

Asutused, kelle hooleks on seaduse või rahaministri korraldusega usaldatud riigimaksude ja muude tulude sissenõudmine ning vastuvõtmine, on kohustatud kandma kõik need summad kindlaksmääratud tähtaegadel ja korras riigikassa arvele ja ühtlasi aru andma kõigist sissetulekutest riigikassale ning riigikontrollile.

Sissetulnud summe võivad riigiasutused oma kulude katteks tarvitada ainult seevõrra, kui võrra see eriseadustes neile on lubatud.

§ 37. Rahaminister seab kokku ja esitab Vabariigi Valitsusele iga eelarve-aasta kohta kulude ja tulude eelarve täitmise ning kassa aruande.

Vabariigi Valitsus esitab selle Riigikogule kuue kuu jooksul peale vastava eelarve-aasta lõppu.

§ 38. Lähemad määrused riigi kulude ja tulude eelarve täitmiseks annab rahaminister ja aruandmiseks rahaminister kokkuleppel riigi-kontrolööriga.

Peatükk VIII.

Riigi eelarve maksvuse aeg.

§ 39. Riigi kulude eelarves ettenähtud krediite võivad riigiasutused käsutada ainult vastava eelarve-aasta kestusel.

§ 40. Kõik eelarve-aasta lõpuks tarvitamata jäänud krediidid, välja arvatud §§ 41—44 ettenähtud juhtumustel, sulutakse sama eelarve-aasta 31. märtsil ja kantakse riigikassa arvele.

Aruandja A. Jõeäär (loeb):

§ 41. Kui riigiasutused eelarve-aasta lõpuks ei ole jõudnud eelarves ettenähtud määral:

- a) operatsioonefonde riigikassast välja võtta,
- b) ehitustöid lõpetada või sel alal arveid õiendada,
- c) kinnisvarade soetamist lõpule viia,
- d) riigi võlgu ja protsente tasuda,
- e) rahvusvaheliste lepingute põhjal kohustusi täita ega

f) arveid õiendada muude väljaminekute alal, kus vastavad kulude paragrahvid järgmise aasta eelarves täiesti puuduvad, — siis arvatakse rahaministri korraldusel ja riigikontrolööri teadmisel vastavate krediitide ülejääkidest summad tarvilikus suuruses järgmise aasta eelarve juurde riigiasutuste käsutada samaks otstarbeks, milleks nad olid määratud.

Riigi keskasutused saavad eelnimetatud krediitide ülekande-nõudmised riigikassale ja riigikontrollile hiljemalt järgmise eelarve-aasta 15. aprilliks.

Riigikassa juhataja **P. Öpik**: Vabariigi Valitsuse ülesandel kordan ettepanekut, mida II lugemisel tegin, ja missugune ettepanek II lugemisel poolt kui ka vastu ühepalju häält on saanud, nimelt muuta § 41. lit. „e“ redaktsiooni järgmiselt: „rahvusvaheliste lepingute põhjal kohustusi täita“ asemele võtta: „kunni 15. märtsini sõlmitud lepingute põhjal kohustusi täita ega....“. Põhjendused kandsin

ma juba II lugemisel ette ja arvan, et neid vist korrata ei pruugi.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Jõeäär**: Komisjoni nimel selle parandusega ühineda ei saa, sest see laiendaks selle paragrahvi ulatust märksa ja teeks suuri raskusi tulusummade juurdelismise juures.

Juhataja **A. Jürman**: Asun valitsuse esitaja ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Paranduse poolt on 21 häält, vastu 19, seega on parandus vastu võetud.

Panen § 41 ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 41 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 42—55.

§ 42. Iga ülekantud krediit jäetakse tarvitamiseks lahti kunni järgmise eelarve-aasta lõpuni, arvates sellest eelarve-aastast, millal see krediit või ta viimane osa esines eelarves. Tarvitamata ülejäägid sulutakse siis lõpulikult ja kantakse riigikassa arvele.

§ 43. 1. aprilliks rahaasutuste poolt lunastamata jäänud maksukäsed, mis välja antud möödunud eelarve-aasta krediitide arvel riigi võlausaldajale, kantakse sama eelarve-aasta kuludesse ja jäetakse maksvaks kunni järgmise eelarve-aasta lõpuni, kui neil lühem maksvuse tähtsuse pole ette nähtud.

§ 44. Kõik jooksva eelarve-aasta krediitidest väljaantud, kuid sama eelarve-aasta lõpuks õiendamata jäänud avansid, samuti riigiasutuste kassades ja arvetel olevad summad, mille kasutamine ei sünni väljaspool üldist riigi eelarvet ega eriseaduste alusel, õiendatakse rahaministri poolt, kokkuleppel riigikontrolööriga, väljaantava erimääruse põhjal.

§ 45. Igasugused muud jooksva eelarve-aasta lõpuks täitmata jäänud sama eelarve-aasta kohustused riigi võlausaldajate vastu õiendatakse järgmise eelarve-aasta vastavatest krediitidest.

§ 46. Riigi eelarves ettenähtud tulud, mis jäänud tulemata eelarve-aasta lõpuks riigitulude arvele, loetakse selle eelarve-aasta tuludeks, millal nad tegelikult sisse tulnud.

Peatükk IX.

Elkrediidid.

§ 47. Kui riigi eelarvet ei jõuta eelarve-aasta alguseks vastu võtta ega maksmata panna,

siis võib rahaministri korraldusel järgmise eelarve-aasta kulude arvel eelkrediitidena tarvitud mööda teha kulused kunni ühe kaheteistkümnendiku osani kuu kohta eelmise aasta eelarve-summadest, kus arvesse on võetud lisa-eelarved. Erakorralisel juhtumisel võib teatud väljamineku arvel üle ühe kaheteistkümnendiku kulused teha ainult Vabariigi Valitsuse otsusel ja riigikontrolööri teadmisel.

§ 48. Riigiasutused võivad eelkrediite tarvitada ainult nende jooksvate kulude katteks, mis esinevad kulude paragrahvidele vastavalt nii eelmise aasta eelarves kui ka eelseisva aasta eelarve-elnõus ja ainult selle summa määrani, kumb neist väiksem. Kulused, mis eelmisel eelarve-aastal ei olnud ette nähtud, võib teha Vabariigi Valitsuse loaga ainult siis, kuis see on möödapääsemata tingitud sellekohaste seaduste täitmisest.

Peatükk X.

Lisa-eelarved.

§ 49. Kui enne eelarve-aasta lõppu on möödapääsematult tarvis teha kulused, milleks riigi eelarves määratud krediitidest ei jätku või pole vastavaid krediite üldse ette nähtud, siis võib neid saada ainult lisa-eelarvetega.

§ 50. Lisa-eelarve-ettepanekud seatakse kokku riigi keskasutuste poolt §§ 11—16 ettenähtud alustel ja saadetakse rahaministeeriumile ning riigikontrolõrile Vabariigi Valitsuse poolt määratud tähtaegadeks.

Lisa-eelarve-ettepanekutele lisatakse juurde eriti:

a) põhjendused, mis pärast maksva eelarve-elnõu kokkuseadmisel vastavad krediitidid olid liig väiksel arvutatud või polnud sugugi ette nähtud;

b) selgitused, millest on tingitud, et nõutud krediitide saamist pole võimalik edasi lükata kunni järgmise aasta eelarve kinnitamiseni;

c) nende krediitide seisukord, millele täiendust nõutakse ja

d) andmed nende lisatulude ja eelarves määratud krediitide ülejääkide kohta, mida võiks kasutada nõutud lisakrediitide katteks.

§ 51. Lisa-eelarve-ettepanekud vaadatakse läbi rahaministeeriumis §§ 21—23 ettenähtud korras. Läbivaadatud lisa-eelarve-ettepanekute põhjal seab kokku rahaminister kooskõlas riigi algeelarve vormiga lisa-eelarve-elnõu, näidates ühtlasi need tuluallikad, millega ettepanekud lisakulud kavatakse katta.

§ 52. Lisa-eelarve-elnõu ühes tarviliku lisamaterjaliga esitab rahaminister Vabariigi Valitsusele, kes selle esitab Riigikogule.

Lisa-eelarve-elnõusid võib esitada Riigikogule eelarve-aasta kestusel ainult kolm korda.

Peatükk XI.

Seaduse maksmahakkamine.

§ 53. Riigiasutuste 1925. a. krediitide tarvitamine lõpetatakse riigi eelarve-seaduse §§ 40—46 ettenähtud alustel, lugedes § 40. esineva „31. märtsil“ asemel „31. detsembril“ ja §§ 41. ja 43. esineva „aprilliks“ asemel „jaanuariks“.

§ 54. Aja peale 1. jaanuarist kunni 1. aprillini 1926. a. pikendatakse 1925. a. eelarve maksvus, kusjuures riigikassal õigus on avada rahaministri korraldusel riigi keskasutustele eelkrediite kunni $\frac{1}{12}$ -ku osani kuu kohta vastava riigi-keskasutuse 1925. a. peale kinnitatud aasta-eelarve kogusummast, milles arvesse on võetud nii lisa-eelarved kui ka igasugused muud seaduslikus korras ettevõetud muudatused; erakorralisel juhtumisel teatud väljamineku arvel võib avada üle ühe kaheteistkümnendiku krediiti ainult Vabariigi Valitsuse igakordsel otsusel.

Eelkrediitide avamise ja tarvitamise kohta on rahaministril õigus kitsendavaid korraldusi teha ja juhtnõore anda.

Käesolevas paragrahvis tähendatud aja kestvusel tehtud kulude ja saadud tulude üle seatakse kokku eriaruanne.

§ 55. Riigi eelarve-seaduse maksmahakkamisega kaotavad oma maksvuse: „seadus riigi tulude ja kulude eelarve läbivaatamise korra ja riigikassast eelarves mitte ettenähtud kulude katmise kohta“ (S. K. I. k., 2 j.) ja „määrused riigi, ministeeriumide ning peavalitsuste eelarvete kokkuseadmise, läbivaatamise, kinnitamise ja täitmise kohta“ 22. maist 1862. a. ühes kõigi täienduste ja muudatustega ning nende määruste põhjal maksmapandud korraldustega.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

6. Riigi eelarve-seaduse maksmapaneku seaduseelnõu arutamisel äravõtmine.

Üldkommissjoni aruandja **K. Kornel**: Käesolev seadus oli esitatud Vabariigi Valitsuse poolt eraldi eelarve-seadusest. Üldkommissjon asus seisukohal, et võimalik on seda seadust liita eelarve-seadusega ning tegi seda ka; sellepärast teen ma ettepaneku see seaduseelnõu arutamisel ära võtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

7. Riigi metsatööstuse põhimäärus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Riigi metsatööstuse põhimäärus.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 1. Metsade peavalitsuse juurde asutatakse riigi metsatööstus, mille ülesandeks on metsa igakülgne üles- ja ümbertöötamine, selle saaduste kasutamine ning riigiasutuste ja -ettevõtete, omavalitsuste ja kohalikkude elanikkude tarviduse rahuldamine metsasaadustega.

M. Martinson (põl): Teen järgmise puhtredaktsioonilise parandus-ettepaneku: „§ 1. kustutada teise rea lõpult sõna „selle“ ja kolmanda rea algusest sõnad „saaduste kasutamine ning“ ja neljanda rea lõpult sõnad „rahuldamine metsasaadustega“. Juurde võtta neljanda rea lõppu sõnad „rahuldamise otsustarbeks“.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman**: Mina leiain, et see parandus on puhtredaktsiooniline ja paragrahvi teksti ei muuda, kuid komisjoni nimel ma selle parandus-ettepanekuga ühineda ei saa.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Martinson'i poolt on ettepanek tehtud § 1. kustutada teise rea lõpult sõna „selle“ ja kolmanda rea algusest sõnad „saaduste kasutamine ning“ ja neljanda rea lõpult sõnad „rahuldamine metsasaadustega“. Juurde võtta neljanda rea lõppu sõnad „rahuldamise otsustarbeks“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Hääletamisele tuleb § 1. ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1. vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 2.

§ 2. Riigi metsatööstuse ülesannete teostamiseks määratakse 100.000.000 marga suurune operatsiooni fond, mis koosneb:

1) eelarve korras Riigikogu poolt 8. aprillil 1922. a. lubatud 70.000.000 marga suurusest operatsiooni fondist;

2) kõigist metsade peavalitsusele alluvatest tööstusliikudest ehitustest, tehnilistest varandustest ja ettevõtetest 18.000.000 marga väärtuses ja

3) käesoleva seaduse maksmahakkamisel riigikassast maksetavast 12.000.000 margast.

Märkus 1. Riigi metsatööstus teeb kindlaks kõik tööstusosakonna aktiva ja passiva ja võtab need üle 1924. a. 31. augustikuu päevaks kokkuseatava ja kinnitatava aruande järgi.

Märkus 2. Tööstusliikude ehituste, tehniliste varanduste ja ettevõtete alla ei või kogu operatsiooni fondist üle 30% paigutada.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 3. Riigi metsatööstus on rahaliselt iseseisev ettevõtte ja selle tegevus, valitsemine ja kontroll sünnib käesoleva põhimääruse alusel.

R. Penno (as): Ma tahtsin küsida härra põllutööministrilt, kuidas on mõeldud juriidilise küljega selle seaduseelnõu juures. Nähtavasti jääb riigi metsatööstus rahaasjanduse komisjoni poolt ettepanud seaduseelnõu järele täiesti üheks metsadepeavalitsuse osaks. Läänud aasta eelarve arutamisel tekkisid küsimused, mille juures selgus, et üksikute riigiasutuste vahel tehtud lepingud maksvusetaks loetakse. Omal ajal sõlmiti leping metsade peavalitsuse ja sõjaministeeriumi varustusosakonna vahel, mille järele metsade peavalitsus kohustatud oli varustusosakonnale teatud osa puid muretsema. Metsade peavalitsus seda aga mingisugusel põhjusel ei täitnud. Asja lahendamine läks kohtu kätte, ja kohus otsustas, et riigiasutuste vahel sõlmitud majanduslikud kokkulepped ei ole maksvad. Kui see samuti edasi jääb, siis näib minule, et meie praeguse määrusega seda korda kätte ei saa. Ainult seda tahtsin ma härra põllutööministrilt küsida.

Põllutööminister **A. Kerem**: Minu arvates on siin juriidilise külje mõttes väga lihtne üle saada. Kui tegemist on eraasutustega, siis on igal ametasutusel õigus kohtusse kaevata. Kui ametasutuste omavaheline asi arutamisel, siis on Vabariigi Valitsus see, kes neid küsimusi väga hästi ilma kohtuta lahendada võib.

Juhataja **A. Jürman**: Komisjoni aruandja lõpusõna ei tarvita. Hääletamisele tuleb § 3. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 4.

§ 4. Riigi metsatööstuse vabad rahasummad hoitakse jooksval arvel Eesti pangas ja selle osakondades.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 5. Riigi metsatööstus on vaba riigi-, äri-, tööstus-, tulu-, tempel- ja kinnisvaramaksudest. Kogukondlikkude maksude alla kuulub riigi metsatööstus üldistel alustel.

L. Johanson (stp): § 5. toob sel kujul mitmekesisust põhimäärustesse. Teistes põhimäärustes on sellele paragrahvil teistsugune kuju. Mina soovitaksin see paragrahv vastu võtta teisel kujul, ja niisugusel, nagu ta näitaks turbatööstuse põhimäärustes on; nimelt:

„Riigi metsatööstus on vaba igasugustest avalikkudest riigi-, äri- ja tööstusmaksudest. Kogukondlikkude maksude alla kuulub riigi metsatööstus üldistel alustel“.

Praeguses paragrahvis on öeldud, et metsatööstus on vaba ka tulumaksust. Minu arvates peaks ta ikkagi selle osa tulumaksust ära tasuma, mis kogukondadele läheb. Ei ole mingit põhjust metsatööstust tulumaksust vabastada, kuna teiste tööstuste kohta nii avaraid maksupiire olemas ei ole.

M. Neps (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Mina toetan härra Johanson'i ettepanekut ja tahaksin põhjenduseks selle ettepaneku kohta järgmist tähendada. Riigi metsatööstuse maksustamine kogukondade kasuks on igatahes väga põhjendatud, samuti kui iga teine tööstuse maksustamine kogukondade kasuks, peajasjalikult sellepärast, et metsatööstuse olemasolu tagajärjel kogukonnad peavad teede korrashoiuks väga suuri kulusid kandma. Olgugi, et teed tehakse suuremalt jaolt naturaalsel kohustuste näol, kuid siiski metsatööstused asuvad ühes vallas, ja see vald, kelle piirkonnas metsatööstus asub, on väga koormatud teede korrashoiuga, sellepärast et metsa väljaveo läbi metsatööstusesse ja tööstusest jälle sinna punkti, kus ta edasi saadetakse, olgu see meriranda või raudteega, lõhutakse väga teid, ja see vald, kus metsatööstus asub, kannatab palju selle all. Teine vald aga, kus seda tööstust ei ole, kahju ei saa, ja sellepärast on loomulik, et see vald, kus metsatööstus asub, peaks igatahes sellest metsatööstusest saama omale sissetuleku, mida ta võiks kahjude katteks tarvitada, mis selle tööstuse läbi talle tekivad. Sellepärast loodan mina, et nii aruandja kui ka ministeerium selle põhimõtte vastu ei

vaidle. Seda maksu ei saa ka kõrgele tõsta sellepärast, et normid on seaduses ette nähtud.

Põllutööminister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! Riigi metsatööstusele on tõesti riigimaksude näol soodustusi tehtud. Aga kes riigi metsatööstuse ärilist tegevust on lähemalt vaadanud, see näeb ka, et seal alla turuhinna väga palju kaupa müüakse riigiasutustele, omaavalitsustele, koolidele jne. Kui nüüd riigi metsatööstust viia maksude asjus eratööstusega ühesugusele alusele, siis muidugi ei saa riigi metsatööstusest odavama taksiaga materjaali müüa. Neid aluseid arvesse võttes on siin ka maksude suhtes soodustused ette nähtud.

M. Neps (stp): Mina ei tahaks härra põllutööministriga polemiserima hakata, ütlesin härra põllutööministrile ainult seda, et tegelikult elus kujuneb asi nõnda, et see vald, kus metsatööstus asub, ei kannata tihti põletispuude puuduse all, sest asub metsa piirkonnas. Puudeostjad, kes ütleme, kõlbmata materjaali ära tarvitavad, on harilikult ikka kaugemalt, kes ühest küljest ostavad odavamalt riigi puid, teisest küljest aga ei kannata kohustusi, mis on teatavas raioonis teede korrashoidmise näol. Ma võiksin selle kohta palju näiteid tuua, aga see viiks liiga pikale.

Mis puutub sellesse, et koolid ja teised saavad osta materjaali odavama hinnaga, siis seda õigust võivad tarvitada ka need kogukonnad ja vallad, kes ei kannata selle tööstuse olemasolu tagajärjel — ma mõtlen siin peajasjalikult teedest, muud kahju see ei või tuua. Tähendab, see vald, kus metsatööstus asub, kes nüüd põletispuude puuduse all ei kannata ja võib olla isegi vähem tarvitab õigust, osta odavama hinnaga puid, et sama vald peab nüüd selle tööstuse all kannatama. Nõnda et sel alusel ja nende kompensatsioonidega, mis annab mets, ei saa rahuldatud see vald ja kogukond, kes kõige rohkem selle tööstuse tagajärjel kannatavad. (K. Päts, põl: Kas Teie tahate siis raiutava metsa pealt maksu võtta?) Ei, see on tulu- ja tööstusemaks kogukonna kasuks. See ettepanek on tehtud selleks, et metsatööstused peaksid kogukonna heaks käima maksu alla.

M. Laarman (põl): Minu arust ei ole mingit põhjust riigi metsatööstust teise seisukorda seada, kui erimetsatööstus. Kui teistel metsatööstustel on maksud peal, siis peaks niisamasuguse maksu alla käima ka riiklik metsatööstus. (Põllutööminister **A. Kerem**: Kui Teie paragrahvi lõppu

loete, siis näete, et kogukondlike maksude alla kuulub riigi metsatööstus üldistel alustel.) Ma kõnelen härra Johanson'i parandusest. Esimene lõige kõneleb riigi maksudest ja teine, et kogukondlike maksude alla kuulub riigi metsatööstus üldistel alustel teiste ettevõtetega. Sellest ma räägin ja pooldan seda ettepanekut ja leian selle täiesti õige olevat.

Juhataja A. Jürman: Aruandja lõpuse sõna ei tarvita. Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek, § 5. redigeerida järgmiselt: „Riigi metsatööstus on vaba igasugustest avalikkudest riigi-, äri- ja tööstusmaksudest; kogukondlike maksude alla kuulub riigi metsatööstus üldistel alustel“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud, seega on § 5 rkl. Johanson'i poolt ette pandud kujul vastu võetud.

Aruandja K. Tonkman (loeb):

§ 6. Riigi metsatööstus allub põllutöoministrile, kellel õigus on käesoleva põhimääruse alusel korraldavaid määrusi ja juhtnõure anda.

O. Köster (as): Ma ei kavatsen teha parandusi sellele paragrahvi, vaid tahaksin härra põllutöoministri tähelepanu juhtida mõnele väärarvule, millised tingitud sennimaksivatest juhtnõõridest ja nende käsitamisest, ja mis võivad korduda käesoleva metsatööstuse põhimääruste juures, vaatamata sellele, missuguse kuju need põhimäärused saavad. Praegumaksud metsatööstuse juhtnõõrid võimaldavad metsametnikkudele anda tarvitamiseks suuremaid summasid, missuguste äratarvitamist kohtade peal on väga raske kontrollida, sest kohapealsetele ametnikkudele on võimaldatud näidata kõiksugu põhjusi, miks ei saa otsekohe anda andmeid summade äratarvitamise kohta. Näiteks on juhtumisi olnud, kus ligi 2 miljonit ilma põhjalikult revideerimata on 6 aastat mõnes metskonnas seisnud ja selle tõttu raharaiskamisi ette tulnud. Hiljuti toodi ajalehes ette, et üks metsaülem on 500 tuhande margaga „läbi läinud“. Niisuguseid kuritarvitusi metsatööstuses lubavad kasutadaantud fondid, kus suured summad kontrollimata kauemat aega käes seisavad. See on kiusatuseks ka ausale ametnikule. Kui juhtnõõre anda, siis peaks nii talitama, et suuremad summad ei seisaks kaua kohapeal vabalt tarvitamiseks, vaid peaks leitama süsteem, mis võimaldaks alalist kontrollimist. Teiseks läheb juba õige kaua aastaid riigile kaduma suur protsent raha eest, kohapeal seisab raha muidugi ilma protsentideta.

Edasi võimaldavad juhtnõõrid kohapeal pidada õige suurt personaali teinekord jumala ilmaasjata. Metsatööstuses kohapeal ei saa ka praegu kontrollida ametnikkude töörohkest ja arvu vajalikkust, sest metsatööstuse juhtnõõrid võimaldavad näidata nende töid ühel ja teisel juhtumisel suuremana kui see tegelikult on. Praegu näidatakse minu teadmise järele metsa ülestöötamist tiinude kaupa. See metsa ülestöötamise näitamise viis ei ole õige, sest üks tiin annab vähem tööd kui teine, — olenevalt sellest, kui palju seal metsa kasvab. Minu tähelepanu juhtis kaks nädalat tagasi selle peale, et mõnes metskonna kantseleis töötab 5—6 inimest, kellel tööd õieti ka kunni kella 3-ni päevas ei jätku, kuna ringkonnaavalitsejate, kellel kunni 30 mõisat korraldada, ja teistes kantseleides töötavad inimesed hilja ööni. Tahtsin härra põllutöoministri tähelepanu juhtida nende nähtuste peale selleks, et need kõrvaldataks vastavate määruste andmisega.

Põllutöominister A. Kerem: Rkl. Köster tõstis üles kaks küsimust. Ühelt poolt kassade kohta, arvesse võttes, et hiljuti ühe metsaülema juures kuritarvituse ette tuli, ja teiseks, et meil metsatööstuses mõnes kohas liiga palju ametnikke töötab. Mis kassasse puutub, siis on minul ja metsade peavalitsusel ammugi see arvamine, et riiklikud kassad tuleksid metsaülemate käest täiesti ära võtta. See oleks ka metsaülemate oma soov. Kujutage aga ette, kui meie selle korralduse homme maksma paneksime, mis ütleks siis maa. Maa peaks siis iga maksu pärast, mis tal metsaülemale maksta oleks, maakonnalinna rändama. Kas maa lepiks sellega? Iialgi! Kui meil maad mööda laiali oleksid kas Eesti panga osakonnad või postkontorite kassad või mõned muud lähedased maksukohad, siis maa lepiks sellega, ja põllutöominister oleks esimene, kes riiklikud kassad metsaülemate juurest üle viiks. Teiseks, mis puutub metsaülemasse, kellest siin jutt oli, selle kohta pean ma tähendama, et lugu ei olnud sugugi nii. Siin toodi ette, et metsaülema käes seisis ligi 2 miljonit kaks aastat kontrollimata. Kassat on mitmel juhul kontrollitud, ja kassa on alati täidetud olnud, metsaülem on väljaspoolt alati saanud raha laenata, nii et riigi kassast kunagi raha ei puudunud. Viimasel korral ei ole ta 500.000 laenata saanud, mille tõttu ta kassat täita ei saanud ja kukkus revideerimisel sisse. (Vahelhüüe O. Kösteri, as poolt). Ei, härra Köster, siin on aruanded ja metsatööstuse juhataja, kellega ma praegu rääkisin, ja kes asja nii seletas, nagu ma ette kandsin. Neis asjus on juhtnõõrid olemas, aga igast

juhtnöörist kõrvalkaldumine on võimalik ja mõeldav, kunni vastavaid inimesi leidub. Hea tundemärk on siiski see, et eksisamme on saadud ametasutuse enese poolt avalikuks teha ja eksijaid kõrvaldada, see on igatahes tervenemise tundemärk.

Juhataja A. Jürman: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Rahamaksmist küll enam raskendada ei või. Ta on mõnes osas liiga raske, näiteks, kui keegi metsa ostab, peab ta selle metsa ostulepingu kindlustamiseks 10% sisse maksuma, selle peale antakse talle kviitung, aga kui ta selle kviitungiga läheb kohaliku metsaülema käest raha tagasi saama — raha saab ta tagasi sel korral, kui ta on oma ostulepingu korralikult täitnud, see on metsa ära koristanud ja muud, nõnda et midagi enam täitmata ei ole, siis ei saa ta, see metsaostja või õigemini öeldud raha tagasisaaja, seda raha kohaliku metsaülema käest kätte, vaid ta peab sellele järele minema maakonnalinna. Kui aga nüüd veel mõni raskendav paragrahv sisse võetakse, mille järele seda raha tagasisaamist veel keerulisemaks tehakse, siis läheb lõpuks see „salokkide“ kättesaamine rohkem maksuma, kui metsatükk.

Juhataja A. Jürman: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Asun § 6. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 6. vastu võetud.

Aruandja K. Tonkman (loeb):

§ 7. Riigi metsatööstust juhib ja valitseb metsade peavalitsuse juhataja, riigi metsatööstuse juhataja ja metsade peavalitsus vastavate organide kaudu.

E. Masik (põl): Selle paragrahvi alusel määratakse kindlaks metsatööstuse juhtimise kord. Nagu meie näeme, valitseb metsatööstust metsade peavalitsuse juhataja, temale allub metsatööstuse juhataja ja vastavad organid. Minu arvates annab see põhimäärus metsatööstusele niivõrd laialise tegevusvõimaluse, et juhtimine peaks olema koondatud rohkem praktilisele alusele. Nimelt määratakse põhimääruse järele sellele ettevõttele 100.000.000 põhikapitaali, mis võrdlemisi loob õieti suure ettevõtte. Teiseks antakse põhimääruse järele õigus sellele ettevõttele mitte ainult ümber töötada metsa puhastamise või korrashoidmise otstarbel, vaid ka ärilisel otstarbel. See on ka arusaadav, sest kui võetakse vastavad metsatükid kasutada, siis ei saa nõuda, et need näiteks kõik ümber töötataks kohapeal tarvitamiseks,

vaid paremat materjaali peab sorteerima ja valmistama ka väljaveoks. Seega omab ettevõtte täiesti ärilise iseloomu. Sellepärast oleks ka arusaadav, et ettevõtte juhtimine peaks enam-vähem vastama neile põhimõtetele, mis hästi sisseseatud äris on, nimelt peaks olema keegi vastutav, juhtiv isik selles ettevõttes. Kui meie aga vaatame lähemalt, siis näeme, et niisugust juhtivat isikut siin ei ole. Siin on öeldud küll, et juhib metsade peavalitsuse juhataja, kuid kui meie edasi uurime võimupiirisid, mis metsade peavalitsuse juhatajal on, siis näeme, et väga paljudes küsimustes on otsustajaks põllutöominister ja isegi Vabariigi Valitsus. Nimelt § 22. on öeldud, et rahaliste summade otsustamisel on otsustajaks põllutöominister, alates 300.000—1.000.000 margani, kuid, mis üle selle, on juba Vabariigi Valitsuse otsustada. Nii võib tulla juhtumine, et kui müüa on suurem partii laudu, mis väljaveoks on valmistatud, siis peab asja ette panema metsatööstuse juhataja, metsatööstuse juhataja järele vaatab asja metsade peavalitsuse juhataja, kes peab omakord ette panema põllutöoministrile ja siis veel isegi Vabariigi Valitsusele. Nõnda on neli instantsi ühe asja otsustamiseks. Minu arvates loob see raske juhtimise viisi, mis ettevõttele kasuks ei ole.

Teiseks peab nimetama, ja siin on mitu korra juba alla kriipsutatud seda, et metsade peavalitsusel on suured ülesanded metsade üldkorraldamisel, mitte ainult müümisel, vaid ka metsade kasvatamisel jne. Nõnda oleks arusaadav, et peavalitsuse juhatajat koormata uute ülesannetega, nimelt selle metsatööstuse ärilise juhtimisega, oleks meie metsasaajandusele kahjulik.

Kolmandaks, kui meie vaatame selle ettevõtte põhimõtteid, näeme, et tuleb ebamäärane seisukord, mis loob koguni isemoodi aluse, nimelt et metsade peavalitsuse juhataja on ühel ja samal ajal müüjaks ja ostjaks sellele ettevõttele, mis võtab võimaluse ära ettevõtet juhtida nõnda, et see riigile küllalt kasulik oleks, rohkem saadavad kahjud võib peita.

Ma ei hakka teisi põhjendusi ette tooma, kuid kui veel ligemalt kõike seda järele uurida, mis selle ettevõtte aluseks on võetud, näiteks puhaskasu jaotamise asi jne., siis peab ütleva, et need põhimõtted on väga vildakud ja tuleks tingimata juhtimise aparati lihtsustada ning parandada, tuleks teha kedagi vastutavaks juhtijaks. Praegusel juhtumisel niisugust juhtijat ei ole, ja sellepärast oleks loomulik, et vastutavaks juhtijaks peaks olema mitte metsade peavalitsuse juhataja, sest tema ülesanded on õieti metsa müümine, korrashoidmine jne., vaid siin tuleks seada ametisse iseseisev juhataja, ja selleks iseseisvaks juhatajaks võiks olla selle para-

grahvi järele riigi metsatööstuse juhataja, kes vastavalt alluks nõukogule ja võib olla teatavas mõttes ka põllutööstusele, nagu seda on teistes riigi ettevõtetes. Sellelt seisukohalt välja minnes teen ma ettepaneku, see paragrahv ümber redigeerida järgmiselt: „Riigi metsatööstust juhib ja valitseb riigi metsatööstuse juhataja”. Tähendab, mitte metsade peavalitsuse juhataja, vaid riigi metsatööstuse juhataja. Muidugi vastavalt sellele parandusele tuleksid muuta ka vastavad paragrahvid, kus räägitakse võimupiiridest, mis on antud metsade peavalitsuse juhatajale. Kui see parandus läbi läheb, siis tulevad vastavalt veel teised parandused teha. Pean ütleva, et selle parandusega täiesti muutub põhimõte, mis sellele asutusele taetakse anda, ja selles mõttes näib kaunis raske olevat teisi parandusi otsekohe teha, nii et tõuseb küsimus üles, et kui võetakse ette pandud põhimõte vastu, tuleks eelnõu komisjoni tagasi anda ümbertöötamiseks. See on põhimõttelik küsimus, kas jätta metsatööstuse juhtimine nii, nagu ta senni olnud, kus öieti ühtki õiget juhatajat ei ole, ja kus metsade peavalitsus tehakse ühtlasi ka metsaostjaks asutuseks, või jälle minnakse niisugusele põhimõttele üle, et metsade peavalitsus on iseaustus ja riigi metsatööstus teine asutus.

Juhataja **A. Jürman**: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Mina leian, et rkl. härra Masik'u ettepanek on täiesti põhjendatud. Seda küsimust arutati alamkomisjonis pikalt ja laialt ja seati nimelt küsimus üles, kes on siis lõppude lõpuks metsamüüja, kontroleerija ja tema tegevuse eest vastutaja? (J. Uibopuu, rhsv: Kuidas metsade peavalitsus saab siis kontroleerida?) No ega põllutööstuse ei saa olla kõik, sest temal on palju ülesandeid täita. Minu arusaamise järele peaks see nii olema, nagu rkl. härra Masik ette pani, et metsatööstuse eest vastutab ja metsatööstust juhib riigi metsatööstuse juhataja. Siin selles paragrahvis on öeldud, et riigi metsatööstust juhib ja valitseb metsade peavalitsuse juhataja, riigi metsatööstuse juhataja ja metsade peavalitsus vastavate organide kaudu. Härra Masik'u ettepanek on, et välja jääb „metsade peavalitsuse juhataja“ ja „metsade peavalitsus vastavate organide kaudu“. Riigi metsatööstuse juhataja on see, kes metsatööstusele metsa annab, ja riigi metsade peavalitsuse juhataja on see, kes metsatööstustele metsa edasi müüb. Juhatajaid on küll, aga vastutavat juhatajat ei ole, sellepärast oleks arusaadav, kui see põhimõte vastu võetakse, et riigi metsatööstuse ju-

hataja on see, kes riigi huviseid kaitseb ja vastutav on riigi metsatööstuse eest. Praegu aga vastutajat ei ole, ehk küll on ülem ülema järele, nii et keegi sellest aru ei saa.

Põllutööstuseminister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! Mina arvan kui rkl. härra Masik oma ettepaneku tegi, siis ta küllalt teadlik ei olnud selles, kuidas riigi metsatööstust kavatsetakse selle põhimääruse alusel korraldada ja kuidas seda ka praegu on korraldatud. Rkl. Masik kujutab omale ette, et riigi metsatööstus on analoogiline küttekomiteele, mis töötas kaubandus-tööstusministeeriumi juures. Kui see sama asutus tuua metsade peavalitsuse juurde, siis oleks rkl. härra Masik'u ettepanek täiesti kohane. Kuid selle juures peab arvesse võtma, et sarnasel küttekomiteel ehk uuel metsatööstusel peaksid olema kohapeal oma organid, oma personaal metskonadades jne., ja kogu personaal ei ulataks ainult mõnekümne inimese peale, mis praegu metsatööstusel on, vaid metsatööstuse personaal peaks ulatuma sadadesse. Just sarnast asutust ei tahetud luua metsade peavalitsuse juurde ja sellepärast tuli leida kesktee — sümbioos — ametiasutuse ja ärilise asutuse vahel. Kujutage omale ette seisukorda, kui kohalik metsatööstuse agent, kes ühtlasi on peavalitsuse ametnik, metsaülem, ja allub kui ametnik metsade peavalitsuse juhatajale, ja kui metsatööstuse agent metsatööstuse juhatajale, ja kui tööstuse juhataja sellejuures oleks peavalitsuse juhatajast rippumatu, siis näete, et on seisukord käes, kus ühel ametnikul kaks üheväärilist käskijat tekib, kelle käsku siis vastav ametnik peab kuulama. Nüüd näete, et sarnase organisatsiooni juures absurdini välja võib jõuda. Järelikult peab siin ühtlane käsutaja olema ja nad peavad üksteisele alluma. Teiseks, mis rkl. Masik oletab, et siin ei ole ükski vastutav, siis eksib ta väga. Et metsatööstuses kõik võim igas ulatuses ühe isiku kätte ei ole koondatud, see ei vabasta veel kedagi vastutusest. Ka moodsas aktsiaseltsis ei ole direktorid kõikvõimsad, vaid teatavates küsimustes peavad nad oma ülemustega rehkendama. Sama põhimõte maksab ka riigi metsatööstuses. Minu arvates peaks küll § 7. vastu võetama sel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud. Kui paragrahv aga teisel kujul vastu võetakse, siis peaks terve metsatööstus teisele põhimõttele rajatama, sarnasele põhimõttele, mille alusel omal ajal küttekomitee tegutses. Aga mina arvan, et sarnast asutust ei ole otstarbekohane asutada metsade peavalitsuse juurde.

Juhataja **A. Jürman**: Sõna on rkl. Penno'l.

R. Penno (as), kohalt: Ei tarvita.

Juhataja **A. Jürman**: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Mina ja rkl. Masik ei ole sugugi mõelnud seda, et meil peaks uus kütteinete komitee asutatama, vaid olemasolevad ametiasutused töötagu niisama edasi, nagu nad praegu töötanud, ainult selle vahega, et metsade peavalitsuse juhataja ei juhi metsatööstust, vaid metsatööstuse eest vastutab ja juhatab metsatööstuse osakonna juhataja. Küll on metsade peavalitsuse ülemal kontroleerimise õigus, tormal on ka kõik ülemuse õigused, nagu praegu, aga ainult selle vahega, et ta otsekohe ei ole tegev metsatööstuses. Praegu on ta tegev ja juhib otsekohe metsatööstust. Metsatööstuses peab olema kõrgem ametnik, kes käsutab ja korra järele valvab. (Põllutöominister A. Kerem: Eks käsk ole juhtimine.) Ei, härra minister, mina saan juhtimisest ja käsutamisest teisiti aru. Minu põhimõtte on niisugune, et metsade peavalitsuse juhataja ei või olla tegev metsatööstuses; vaid tegev ja vastutav on metsatööstuse osakonna juhataja. Siin tuleks aga nii, et metsade peavalitsuse juhataja on ülem, kelle loata midagi teha ei tohi.

E. Masik (põl): Väga austatud Riigikogu liikmed! Mina ei vaidleks põhimõtte vastu, mis käesolevas seaduses aluseks võetud sel juhtumisel, kui oleks ette nähtud, et riigi metsatööstus asutatakse selleks, et metsa puhastada, korras hoida jne. Siis ei võiks käesoleva seaduseelnõu vastu vaielda, ja siis oleksid need ülesanded metsade peavalitsuse ülemale alluvad. Kuid käesoleva põhimääruse alusel luuakse ettevõtte, mille eesmärgiks on, nagu § 1. öeldud „metsa igakülgne üles- ja ümbertöötamine, selle saaduste kasutamine ning riigiasutuste ja -ettevõtete, omavalitsuste ja kohalike elanikkude tarviduste rahuldamine metsasaadustega“. Aga seda on ka kõik teised metsatööstused oma eesmärgiks pidanud.

Kui sügavamale tungida nimetatud ettevõttesse — mida ma küll teha ei tahtnud, mida aga kahjuks tegema pean härra ministri poolt ettekantud väidete pärast — siis pean peatama kõigepealt ühe väärnähtuse juures, mis tekiks sarnase asutuse ellukutsumisel. Nimelt, kui vaatame ligemalt põhimäärust, siis näeme, et riigi metsatööstus saab metsa omale kasutamiseks mitte hariliku hinnaga, nagu iga teine tööstur, vaid saab metsa taksihinnaga. Ja metsatüki määrajaks sellele ärilisele metsa ümbertöötavale ettevõttele on sama metsade peavalitsuse juhataja, kes ettevõtte tegevuse eest

vastutab. Siit on muidugi arusaadav, et sarnasel juhtumisel peab metsatööstusele kasutada antama metsa mitte ainult taksihinnaga, vaid ka kõigeparemad tükid, sellepärast, et lõppude-lõpuks metsamüük peab andma teatavat puhaskasu, sest puhaskasu järele antakse vastava paragrahvi põhjal tantjeeme. (Põllutöominister A. Kerem: Ei tule.) Tuleb küll, härra minister. See ei ole aga puhaskasu, nagu siin tähendatud, vaid see on bruttokasu. (Põllutöominister A. Kerem: Teie ei ole kursis! Teie ei ole eelnõu küllalt läbi lugenud.) Ma kannan Teile tõenduseks vastava paragrahvi ette. § 28. on öeldud: „Riigi metsatööstuse tegevusest osavõtnud ametnikkudele ja teenijatele, kes metsatööstuse juhtimises ja korraldamises otsekohe tegevad olnud, lubatakse maksta metsatööstuse eelarve administratsiooni kuludena ettenähtud summadest lisatasu ja preemiat“... (Põllutöominister A. Kerem: Kas see on mõni puhaskasu?)

...1) metsamaterjalide ümbertöötamise eest vastavalt ülestöötatud puumassile;

2) otstarbekohaselt korraldatud ja juhitud ning kasulikult tehtud tööde eest;

3) kahjude ärahoidmise eest maksetakse ka preemiat, mis väga imelik põhimõtte. Mina arvan, et iga ametniku ülesanne on selle eest hoolitseda, et kahjusid ei tekiks.

Seega riiklik metsatööstus saab omale metsa kasutada taksihinnaga metsade peavalitsusest, kuna eraomanikud peavad tulema ja maksuma enam-pakkumise teel. Kui meie viimaseid vaatame, siis näeme, et makstakse õige suured protsendid üle taksihinna. Ma tean juhtumisi sel aastal Pärnus, kus on pakutud kunni 90% üle taksihinna metsahinnale juurde keskmiselt kunni 50%. Mina arvan, siin luuakse niisugune põhimõtte, mis soovitav ei ole, mis paneb era-tööstuse sellele alusele, milles tal kaunis raske töötada on ning teiseks pressitakse selle kaudu metsa kättehinnad alla. Arusaadav, et era-ettevõtjad ei või maksta neid hindu ning sellest välja minnes ja arvesse võttes, et riigi metsatööstuses ei ole metsa puhastamise, või vähemal arvul kodanikkude varustamise põhimõtte aluseks pandud, vaid lihtsalt metsa kõikkülgne ümbertöötamine, vaidlen mina selle vastu, et metsade peavalitsuse juhataja tehtakse ärijuhatajaks, kes peab konkureerima eraettevõtetega, kellel sama eesmärk. Kui meie metsade peavalitsust võrdleme endise küttekomiteega, siis ma ütlen, et esitatud põhimääruse läbi ei hoiata teie ära neid väärnähtusi, mis ilmsiks tulid samuti ka küttekomitees. Nüüd edasi, mis puutub ametnikkudesse, keda härra minister nimetas, et saavat läbi metsa ametnikkudega ja selle tõttu tulla ettevõtte odavam, et metsavahid ja metsa-

ülemad oleksid ka ühtlasi selle tööstuse juhatajad. Mina küsiks, härra minister, kas meil metsavahte ja ülemaid ülearu on, ning otsekohe ülesanded neile küllalt tööd ei anna. Kui neid ülearu on, siis vähendatagu neid, kuid minu arvates on neid õige vähe ja needki mitte küllalt vilunud, ja nad isegi neid ülesandeid, mis nende peale praegu on, täita ei suuda, ja just selles sihis peaksime meie metsavahte kasvatama, et neile selgeks teha, mis nende õige ülesanne on. Nende ülesanded on metsa kasvatamine, korrashoidmine, aga mitte see, et paneme neile kõrvalt veel kohuseid peale ning maksame neile selle eest lisatasu. Pealegi jääksid sealjuures need metsaülemad, kes metsatööstusest osa ei võta, ilma sellest lisatasust, ja seega jaguneksid metsaülemad kahte leeri, ühed, kel on osaks saanud seda lisatasu saada, kuna need, kes harilikku metsatööd teevad, sellest tasust ilma jäävad. Minu meelest on see väga halb põhimõte, ja ma vaidlen kategooriliselt selle vastu. See on selge, et iga töö tasu väärib ning täiesti vastuvõetav põhimõte, aga kui teie ütlete, et inimestel on vaja leida teiselt alalt lisatöid ja neile selle eest lisatasu maksta, vaadake see, härra minister, ei ole õige vaade. Sellest välja minnes korraldada veel, et mina ei saa pooldada niisuguse asutuse loomist, sest sellega saab meie metsasjandus juhitud kõrvalisele teele.

Juhataja **A. Jürman**: Faktiliseks märkuseks on sõna põllutööstusministril.

Põllutööstusminister **A. Kerem**: Rkl. Masik tähendas siin, et kõik metsaülemad peavad ühesugust tasu saama selle peale vaatamata, kas nad oma normaaltööd teevad või üle normi. Minu arvates, meil ei ole põhjust praeguses olukorras ametnikkude tööd nii normeerida, et nad kuidagi üle kuue tunni tööd ei tee. Just ümberpöörult, kui keegi seda soovib ja heameelega teeb, siis on meie ülesanne neile seda võimaldada ning kui neile selle eest mõni penn lisatasu makstakse, mina arvan, see peaks rkl. Masik'ule õieti vastuvõetav olema.

Juhataja **A. Jürman**: Sõna on rkl. Masik'ul faktiliseks märkuseks.

E. Masik (põl): Mind imestab väga, et härra põllutööstusminister tahab tervet metsatööstust luua metsaametnikkude ja metsaülemate ületundidest arvel. See on vist maailmas ainukene ettevõtte, mis niisugusel alusel peab töötama.

J. Vain (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mulle näib, et härra Masik kui ka

härra Tonkman enesele küsimuse natuke lihtsamaks on teinud, kui ta tõepoolest on. Iseenesest tuleks aga küsimus üles seada, kas siis, kui metsatööstuse osakond metsade peavalitsusele ei allu, kas ta allub siis otsekohe põllutööstusministrile ja missugusena ta allub, on ta eraldi peavalitsus või ei ole ta seda. Kui ta eraldi peavalitsus on, siis tuleb jällegi küsida, kuidas käsutavad kaks peavalitsust ühte ja samu ametnikke kohtadel: metsaülemad, metsnikke ja metsavahte. Sarnasel juhtumisel, kui ühte ja samu ametnikke käsutades nende nõudmised ja tahtmised ametnikkude kohta lahku lähevad, kes siis otsustab? Need küsimused tõusevad iseenesest kohe päevakorda. Teiseks ei saa kuidagi metsatööstusega täitsa paralleeli panna teisi tööstusharusid, nagu seda meil on turbatööstus ja põlevkivitööstus. Nendele, nii turba-, kui põlevkivitööstusele eraldatakse teatud maaala kätte, nad ise valitsevad ja on selle eest vastutavad. Neil, kes tööstusele maaala kätte andsid, ei tarvitse mingisugust vastutust olla. Metsaga on aga hoopis teistsugune lugu. Metsala nii väikeses tükis üldse eraldada ei saa, seal on tarvis varsti ülestöötamisele järgnevat aastat uuesti istutada. Istutamine aga kuulub metsade peavalitsuses praegu kuuluvate ametnikkude tööalasse. Tõuseb küsimus, millal antakse raieistik üle, et teised saaksid istutama hakata.

Mina ei salga seda asjaolu, et metsatööstus saab meie metsaülematele ja vähematele metsaametnikkudele komistuskiviks. Õnnetuseks peab tähendama, et meie metsaülemate kutseringkond ja teenijaskiht eneseast väga palju inimesi kohtulaua ette on andnud, ja kui neil veel äri tegemist on, siis ma arvan, et see nii suur kohtuprotsesside hulk veel kasvama saab. Aga kui põllutööstusminister arvab, et ta leiab tarviliku kontingendi ausaid, asjalikke ja töökaid ametnikke, siis ei tarvitse igatahes siin sellel alal riivi ette panna, vaid anname põllutööstusministrile tarviliku vabaduse ja valvame selle järele, et kuritarvitusi rohkem ei juhtuks, kui neid senni on juhtunud. Kui aga üldse nendest kuritarvitustest juttu olla võib, siis peab korralikkuse piire põhimääruses ära tähendama.

Mis puutub aga sellesse, et metsaametnikud ise metsa ülestöötamiseks kätte annavad ja ühtlasi müütavad, siis oleme meie isegi nõudmise põllutööstusministeeriumile esitanud. Meie teame väga hästi, et suurte tükkide viisi metsa äridele müües koha peal meil inimesed metsamaterjaliga lihtsalt hädas on. Meie ei saa ette kirjutada, et nad peaksid väikeste kvantumite viisi metsamaterjali müüma. Meie saame seda ainult riigiasutustele teha ja see

oleks põllutöoministeerium oma alluvate ametnikkudega koha peal.

Järelikult kui ta materjaali müütab, siis peab tal võimalus olema seda üles töötada. Ei saa ju ometi ette kujutada, et organisatsioon, kes metsa müütab, ei lähe erametsatöösturite käest neid materjale ostma. Vaadake, mis sugused küsimused siin üles tõusevad. Mulle näib, et kui tahetakse üldse neisse põhimõttesse uuendusi juurde tuua, siis ei saa seda küsimust Riigikogu pleenumis otsustada, vaid antagu küsimus komisjoni uuesti tagasi. Muidu võidaks Riigikogus see küsimus ilma põhjaliku läbikaalumiseta otsustada.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja lõpuse sõna ei tarvita. § 7-da kohta on rkl. Masik'u poolt ettepanek seda järgmiselt redigeerida: „§ 7. Riigi metsatööstust juhivad ja valitsevad riigi metsatööstuse juhataja“, kuna järgmised sõnad: „riigi metsatööstuse juhataja ja metsade peavalitsus vastavate organide kaudu“ välja langeksid. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 16 häält, vastu 27 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 7 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 7 vastu võetud.

Kuna Riigikogu on töötanud 2 tundi, siis kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 12.05 min.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 12.20 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**.

Sekretäri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**.

Juhataja **A. Jürman**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 8. Riigi metsatööstuse üldise tegevuskava läbivaatamiseks asutatakse metsade peavalitsuse juurde riigi metsatööstuse nõukogu.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 8. muuta järgmiselt: „Riigi metsatööstuse tegevuskava, kulude ja tulude eelarve ja teiste käesoleva seaduse § 13. tähendatud küsimuste läbivaatamiseks asutatakse riigi metsatööstuse juurde metsatööstuse nõukogu“. See parandus on tarvilik selleks, et täpsemalt ära tähendada nõukogu ülesandeid. § 13 loeb need ülesanded üksikasjalikult üles, ja kui § 8-das on öeldud, et riigi metsatööstuse nõukogu moodustatakse ainult üldise tegevuskava ära tähendamiseks, siis oleks see vastolus § 13-daga.

Arvan, et selguse mõttes peaks minu poolt esitatud redaktsioon vastuvõetav olema.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja lõpuse sõna ei tarvita. Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek, § 8 muuta redaktsiooniliselt järgmiselt: „Riigi metsatööstuse tegevuskava, kulude ja tulude eelarve ja teiste käesoleva seaduse § 13. tähendatud küsimuste läbivaatamiseks asutatakse riigi metsatööstuse juurde metsatööstuse nõukogu“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 8 vastu võetud rkl. Jõeäär'i poolt esitatud kujul.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § 9 ja § 10.

§ 9. Nõukogus on vähemalt 5 liiget, keda põllutöoministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse poolt kolmeks aastaks ametisse kinnitatakse. Nõukogu liikmed valivad eneste keskest esimehe ja selle asetäitja.

Iga aasta lahkub nõukogust $\frac{1}{3}$ liikmetest, alguses loosi läbi, pärast ametivanuse järele. Lahkunud liikmeid võib ette panna uuesti ametisse kinnitamiseks. Kui keegi nõukogu liikmetest oma ametikohuste täitmisel riigi metsatööstuse huvide vastu toimetab või usalduse kaotab või kolmest järgnevast koosolekust ilma mõjuva põhjuseta osa ei võta, siis on nõukogul õigus põllutöoministri kaudu või ministril oma algatusel teda ametist tagandamiseks Vabariigi Valitsusele ette panna.

§ 10. Nõukogu koosolekuid peetakse tarviduse järele, kuid mitte vähem kui üks kord kuus.

Päevakord ja koosoleku kutsed saadetakse nõukogu liikmetele metsade peavalitsuse juhataja poolt hiljemalt 3 päeva enne koosolekut.

Sama aja jooksul tuleb nõukogu koosolekust ka riigikontrolöörile teatada.

Peale selle võib riigi metsatööstuse nõukogu esimees igal ajal erakorraliselt nõukogu kokku kutsuda, kui tema näeb selleks tarvidust olevat, koosolekust ka peavalitsuse juhatajale ja riigikontrolöörile teatades.

Sõidu- ning päevarahad nõukogu liikmetele maksetakse riigi metsatööstuse summadest Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud normide järgi.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 11. Nõukogu koosolekud on otsusvõimulised, kui peale esimehe või tema asetäitja veel 2 liiget koosolekust osa võtavad. Otsused tehakse liht-häälteenamusega. Nõukogu koosolekutel on metsade peavalitsuse juhatajal, riigi metsatööstuse juhatajal ja riigikontrolööril sõnaõigus.

Nõukogu asjaajamist toimetab riigi metsatööstuse kantselei.

Riigikontrolöör **A. Oinas**: Minul on väikene tehnilist laadi parandus. § 11-da esimese lõike lõpus öeldakse: „Nõukogude koosolekul on metsade peavalitsuse juhatajal, riigi metsatööstuse juhatajal ja riigikontrolööril sõnaõigus“.

Sellest võidakse ekslikult nii aru saada, nagu oleks üks riigikontrolööril sõnaõigus, mitte aga tema esitajal. Arusaadav, et riigikontrolööril on võimatu igakord koosolekust osa võtta, vaid tuleb esitaja saata, kellel samuti peaks sõnaõigus olema. Selguse mõttes oleks sellepärast soovitatav § 11. esimese lõike lõpus sõna järele „riigikontrolööril“ lisada „või tema esitajal“.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman**: Selle vastu ei saa vaielda, sest kui sõnaõigus on riigikontrolööril, siis ka tema esitajal.

Juhataja **A. Jürman**: Hääletamisele tuleb riigikontrolööri parandus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus vastu võetud. Hääletamisele tuleb § 11 ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 11 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 12. Nõukogu võib oma liikmete hulgast määrata erikomisjoni, kes riigi metsatööstuse üldist tegevust ja arvepidamist ning asjaajamist kontrollaab ja oma arvamisid ning märkused leitud puuduste kohta nõukogule esitab.

Nõukogul on õigus tähendatud komisjoni koosolekule asjatundjaid kutsuda.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 12-da teine lõige järgmiselt redigeerida: „Nõukogul on õigus tähendatud komisjoni tööst osa võtma kutsuda asjatundjaid“. Arvan, et minu poolt esitatud parandus peaks selguse mõttes tarvilik olema.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek tehtud, § 12. teine lõige järgmiselt redigeerida: „Nõukogul on õigus tähendatud komisjoni tööst osa võtma kutsuda asjatundjaid.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus vastu võetud. Hääletamisele tuleb § 12 ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 12 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 13—15.

§ 13. Nõukogu läbivaatamisele kuuluvad:

a) iga-aastane riigi metsatööstuse tegevuskava ja tulude-kulude eelarve;

b) metsaalade ja metsamaterjaali kasutamise kavad ja plaanid;

c) ostu ja tööde väljaandmise lepingute läbivaatamine, kui summa üle 1.000.000 marga ulatab;

d) tööstuse laiendamine ja tööstussisseseadete muretsemine ning nende likvideerimine;

e) iga-aastase tegevuse, tulude ja kulude aruanded ja nende revideerimine;

f) laenude tegemise küsimused ja varanduste pantimised;

g) kõik need küsimused, mis metsade peavalitsuse juhataja poolt nõukogule läbivaatamiseks antakse;

h) ja lisatasu ja preemiate kava läbivaatamine.

§ 14. Nõukogu koosolekute üle peetakse protokoll, mis kõigi osavõtjate poolt alla kirjutatakse.

Ei ole mõni nõukogu liige enamuse poolt tehtud otsusega rahul, siis protokolleeritakse tema isearvamine.

Nõukogu poolt otsustatud küsimused, mille kohta metsade peavalitsuse juhataja isearvamisele jääb, esitab viimane hiljem 3 päeva jooksul põllutööministrile lõpulikuks otsustamiseks.

§ 15. Põllutööministri nõusolekul on riigi metsatööstusel õigus oma tegevuskapitaali suurendamiseks laenu teha, selleks oma ülestõetatud metsamaterjaale pantides.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 16. Riigi metsatööstuse ametnikud ja teenijad kutsutakse ja palgatakse ametisse riigi metsatööstuse eelarve ja Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud palganormide piires.

Riigi metsatööstuse ametnikud ja teenijad määratakse ametisse ja vabastatakse:

a) riigi metsatööstuse juhataja — põllutööministri poolt metsade peavalitsuse juhataja ettepanekul;

b) riigi metsatööstuse ametnikud ja teenijad keskasutuses ja tööjuhitud tööstuskohtadel — metsade peavalitsuse juhataja poolt riigi metsatööstuse juhataja ettepanekul;

c) kõik teised tarvisminevad ametnikud ja teenijad tööstuskohtadel — kohalikkude met-saülemate ettepanekul riigi metsatööstuse juhataja poolt.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 16. punkt a vastu võtta järgmisel kujul: „a) riigi met-sa-

tööstuse juhataja — Vabariigi Valitsuse poolt põllutöoministri ettepanekul.“ Põhjendan seda ettepanekut sellega, et nõukogu liikmed määrab ametisse Vabariigi Valitsus. Nõukogu liikmete ülesanded ja vastutus on väiksemad, kui riigi metsatööstuse juhataja omad, ja sellepärast näib ebaloomulik, et see, kelle vastutus ja kohustused suuremad on, määratakse ametisse põllutöoministri poolt, kuna ta ametisse peaks määratama Vabariigi Valitsuse poolt põllutöoministri ettepanekul.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja lõpu sõna ei tarvita. Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek, redigeerida § 16. punkt a järgmiselt: „a) riigi metsatööstuse juhataja — Vabariigi Valitsuse poolt põllutöoministri ettepanekul.“ (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 15 häält, vastu 24 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Asun § 16 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 16 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 17.

§ 17. Riigi metsatööstuse juhataja, tema abi ja pearaamatupidaja loetakse riigiteenistuses olevateks ja neil on kõik õigused ja kohustused, mis teistelgi riigiametnikkudel; kõik teised riigi metsatööstuse töäjõud loetakse vabapalgalisteks.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 18. Metsade peavalitsuse juhataja korraldusel antakse riigi metsatööstusele kasutamiseks ettenähtud tegevuse piirides tarvilikud raielangid taksihinnaga.

E. Masik (põl): Väga austatud Riigikogu liikmed! Põhjendades sellele, mis varemgi ette tõin, et riiklik metsatööstus asutatakse nende põhimääruste alusel äriliseks otstarbeks, ja müüb oma ümbertöötatud saadusi nendesamadele asutustele, kui üksikud kodanikud ja eraettevõtjadki, siis oleks täiesti põhjendatav, et riiklik metsatööstus saaks metsa osta mitte eesõigustatud hindadega, vaid samade hindadega, mis teisedki kodanikud. See on eriti põhjendatav selle tõttu, et sellega saaks võimaldatud täielik kontrollipidamine selle üle, kuidas see ettevõtte end ära tasub. Kui jääda selle põhimõtte juurde, et riiklik metsatööstus saab metsa osta taksihinnaga metsade peavalitsuse juhataja korraldusel, kes ise selle ettevõtte juhataja on, siis võib tõesti kaduda võimalus väljastpoolt kontrolli teha selle kohta, kui võrd kasulikult või kahjulikult see ettevõtte töötab. Sellest seisukohast välja minnes

teeksin ettepaneku vastu võtta põhimõte, et riigi metsatööstusele antakse metsa samade hindadega, nagu teistele, see tähendab võistluspakkumise teel. Teen ettepaneku, paragrahvi lõpp redigeerida, võttes „taksihinnaga“ asemele „harilikus võistluspakkumise korras.“

§ 18 käiks siis järgmiselt: „Metsade peavalitsuse juhataja korraldusel antakse riigi metsatööstusele kasutamiseks ettenähtud tegevuse piirides tarvilikud raielangid harilikus võistluspakkumise korras.“ (J. Tõnisson, rhv: Härra Masik tahab „Erkat'it“ teha.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 18. lõppu lisada järgmised sõnad: „saadud valmismaterjaali järele arvestades.“ Sellega oleks võimalik seda taksihinda täpsemalt kindlaks määrata, ning muutuks tarbetuks rkl. Masik'u paranduse vastuvõtmine.

Põllutöominister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! Rkl. Masik'u ettepanek ei taha hästi vastuvõetav olla. Kui meie oma metsatööstust rkl. Masik'u poolt soovitatud põhimõtete alusel korraldame, siis tuleks riigi metsatööstusel keelduda oma saaduste müügist alandatud või taksihinnaga, see tähendab, et kõik müümine sünniks oksjoni korras, sest kui ostetakse oksjoniteel, siis peab ka müüma oksjoniteel. Praegune metsatööstus tahab aga teist teed rajada ja müüki korraldada kindla hinnaga kohalikke huviseid silmas pidades ning riiklikke ettevõtteid rahuldades. Kui rkl. Masik ette toob, et metsade peavalitsuse juhataja küllalt sünnis isik ei ole lankide äramääramiseks, mida metsatööstus üles töötama hakkab, siis võiks härra Masik mõne teise asutuse või isiku, minu pärast, kas või valitsust või põllutöoministrit nimetada, kelle võimupiiri see toimetus määrataks. Selle vastu ei saa ju põhimõttelikult vaielda, kuid küsitav on, kas on tähtsust nimetatud asutusi ja ametid selle tööga koormata. Tööstuse seisukohast ei ole aga mingisuguseid takistusi, kui ülestöötamisele tulev mets ära määratakse mitte just metsade peavalitsuse juhataja poolt.

Rkl. Jõeäär'i parandus paistab nimetatud tööstuse seisukohast vastuvõetav olevat, sest meil arvestatakse tõesti kõik materjaalid oma sortimentide järele, mis langi pealt saadakse. On kindel, et eeltaksioon ja lõpptulemus kindlasti lahku lähevad, sest puud hinnatakse umbkaudu ning üks lank võib anda pluss kui teine selle vastu miinus. Siin on sagedasti metsade peavalitsuse juhatajale etteheiteid tehtud, et oma tööstusele on kasulikult metsa kätte andnud, kuid sellejuures jäetakse sageli arvesse võtmata nende lankide lõpparved, kus üles-

tötamisel vähem saadi, kui hindamisel arvestatud. Kui Riigikogu rkl. Jõeäär'i ettepanekut pooldab, ei ole minul erilist põhjust selle ettepaneku vastu rääkida, sest metsatööstusele ta ülesamata raskusi ei sünnita, kuid kuna Vabariigi Valitsuse poolt ei ole sellekohast ettepanekut esitatud, ei saa ka ta poolt olla. Juhaksin tähelepanu veel selle peale, et viimasel ajal hindamised järjest täpsemaks kujunevad ja kõrvalekaldumisi ette tuleb nii ühele kui teisele poole normaali piirides, mis vastastikku kompenseeruvad.

J. Tõnisson (rhv): Austatud Riigikogu liikmed! Siin on rkl. härra Masik'u poolt tehtud ettepanek, mis täiesti õigustatud oleks, kui siin kõne all oleks, kas riik oma erilist metsatööstust ei looks, mis teise metsatööstusega võistleva peaks. Küsimus ei ole aga siin sugugi see. Õieti oli paljumõnitatud „Erkat“ omal ajal just nõnda kavatsenud, et ta pidi kaubahindade allahoidmiseks võistleva eraettevõtetele. Ta pidi riigi kapitaaliga töötama, aga pidi niisama ärilisel alusel töötama kui eraettevõtte ilma mingisuguste riiklikkude soodustusteta, et tarvis ei oleks riigil hindasid normeerima hakata kauba vähesuse peale vaatamata, vaid võistluse teel aetakse hinnad alla. Siin ei ole aga jutt sellest, et riik hakkab metsatööstuse alal oma eriorgaane looma selleks, et metsasaaduste hindasid all hoida, vaid riik tahab siin oma metsa ise oma korraldusel ümber töötada, et mitte tarvis ei oleks riigimetsa eraettevõtete kätte anda, et need siis metsa ümber töötaksid ja riigi- ja omavalitsuse asutused nendelt eraettevõtetest jälle oma kütte ja tarbete rahulduseks puid ostaksid. Loomulik on ometi, et kui riik on metsade omanik ja temal on asutused, kellel on omad tarvidused metsasaaduste järgi, siis on loomulik, et metsade kasutamisel ei looda kunstlikke erivahelülisid, mis metsasaadused riigi-asutustele kalliks teeksid. Endised mõisa-omanikud võisid oma metsi ümber töötada kodusel teel, et siis oma mõisa ja asutuste jaoks puid saada. See võib ju väga kena kõlada, et meie kõik eraettevõtjate hooleks jätame, aga ega siis riik ei pea see kana olema, keda igaüks võib kitkuda oma huvides. Et riigil ka oma huvid kaitstud oleksid, sellelt seisukohalt arvan mina, et kui riik nüüd siin oma metsade eksploateerimisel oma orgaani loob, siis tema täiesti õigustatud on sellele orgaanile ülesandeks tegema, et see valmistaks puid kõigepealt riigiasutuste ja omavalitsuste asutuste jaoks, nõnda et ta võistelda ei tarvitseks eraettevõtetele. Kogu selle organisatsiooni ülesandeks on muidugi loomulikku vastolu üksikute orgaanide vahel luua, et kuritarvitusi ei

tuleks. Vastolu on tarvis selleks luua, et üks asutus teist kontroleeriks. Sellelt seisukohalt oleks see väga hea olnud, kui oleks saadud metsade peavalitsuse kui metsade kasvataja ja metsatööstuse kui metsade kasutaja vahel teatud pinevust luua, kuid selleks ei ole tarvis, et meie selle pinevuse loome võistluse teel metsade väljapakkumisel. See on teine ülesanne sellel organisatsioonil, aga kui hakatakse võistleva, siis võib tõesti lugu nõnda olla, et eraettevõtjad teatava konjunktuuri päevadel, kus metsahinnad tõusmas, võtavad kõik metsad ära, ja riigi metsatööstus peab oma töö likvideerima. Ja riik peaks siis tõesti puid eraettevõtete käest ostma hakkama. Et niisugust olukorda siin luua, see on võimatu. Ja sellepärast peab riigi metsatööstuse korralduses maksma jääma koduse metsa ümber töötamise põhimõte, mis riigile võimaldab oma metsi oma jõududega ümber töötada selleks, et rahuldada kõigepealt riigi oma asutusi, aga ühtlasi ka põllumehi ja neid inimesi, kes muidu ei saa põletis-ehi tarbepuid. Sellest seisukohast vaadates arvan mina, et selle ettepaneku vastuvõtmine oleks praegusel korral võimatu.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman**: Pean täheleandama, et ma ei saa nende parandus-ettepanekute poolt olla. Rkl. härra Tõnisson on härra Masik'u ettepaneku kohta sõna võtnud, ja seda peaksin mina ütleva ka rkl. härra Jõeäär'i ettepaneku kohta, et kui see vastu võetakse, siis raskendaks ta väga palju meie metsatööstuse tegevust, ja ei oleks mingisugust mõtet metsatööstusele pressi peale panna, mis ta töö raskeks teeks, sest ametlik asjaajamine on isenesest juba raske küllalt.

Juhataja **A. Jürman**: § 18. juurde on tehtud kaks ettepanekut: 1) rkl. härra Jõeäär'i poolt — § 18. lõppu lisada järgmised sõnad: „saadud valmismaterjaali järele arvestades“; 2) rkl. Masik'u poolt — võtta § 18. lõpus sõna: „taksihinnaga“ asemele sõnad: „harilikus võistluspakkumise korras.“

Rkl. Masik'u ettepaneku vastuvõtmise puhul langeks rkl. Jõeäär'i ettepanek ära, ja sellepärast panen rkl. Masik'u ettepaneku ennem hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 18. komisjoni poolt esitatud redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 18 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 19.

§ 19. Riigi metsatööstusel on õigus avada, ehitada, rendile võtta ja rendile anda, müüa ja osta lauathaseid, vabrikuid, töokode, tööstusele tarvisminevaid eluhooneid ja ette võtta kõiki talitusi, mis metsasaaduste valmistamiseks ja kasutamiseks tarvilikud.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 20. Metsade peavalitsuse juhatajal on õigus riigi metsatööstuse eelarve piirides ehitus- ja remonttöid, väljaveeteede tegemise ja teisi metsamaterjaalide valmistamise ja ümbertöötamisega ühenduses olevaid töid kunni 500.000 margani iga üksiku töö eest ilma vähempakkumiseta välja anda; põllutöömistri nõusolekul kunni 1.000.000 margani ja Vabariigi Valitsuse loal igasuguse summani.

Niisama on metsade peavalitsuse juhatajal õigus eelarve piirides tööstuse ehituste ja remontide juures tarvisminevaid masinaid, tööriiste ja materjaale osta tarviduse järele kunni 500.000 margani ilma vähempakkumiseta; põllutöömistri nõusolekul kunni 1.000.000 margani ja Vabariigi Valitsuse loal igasuguse summani.

Eelpool nimetatud õigust võib metsade peavalitsuse juhataja oma äranägemise järele alluvatele ametnikkudele edasi anda kunni 150.000 margani iga töö- ja ostuüksuse eest.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 20. võtta neljandas reas „500.000“ mk. asemel „150.000“ mk.; kuuendas reas „1.000.000“ asemel „500.000 mk.“ Kolmas lõige välja jätta.

Tegemist on komisjoni ettepanekus võrdlemise suurte summadega. Eeldada võib, et vähempakkumised riigile kasu annavad, kui aga arvatakse, et on teatud juhtumised, kus töid võib ka ilma vähempakkumiseta välja anda, siis arvan mina, et küllalt oleks, kui seda summat piirata 150.000 mk. Kolmas lõige seadusest, kus on õigus jäetud metsade peavalitsuse juhatajale oma alluvatele ametnikkudele neid õigusi edasi anda, tuleks täiesti välja jätta, sest selle läbi võiksid siiski kuritarvitused tekkida.

Põllutöömister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! Teoreetiliselt on rkl. Jõeääri ettepanek mõeldav, praktiliselt aga täiesti läbi viimata. Näiteks, kui kellelgi tuleb

kusagilt haamer osta, siis ei või ta seda teha kohapeal, vaid peab tulema metsade peavalitsuse juhatajalt luba küsima, samuti kui müüb keegi koorma puid, siis ei või ta neid lasta välja vedada, vaid peab kas korraldama koha peal vähempakkumise selle ühe koorma puude jaoks, või samuti metsade peavalitsuse juhatajalt luba küsima. Minu arvates nii asja korraldada ei saa. Siin oli ette nähtud 150.000-line summa, võib olla leiate teie selle suure olevat, siis tulge ja tehke ettepanek selle vähendamiseks, aga ei saa ometi asjaajamise võimalust koha peal ära võtta. Kui leitakse, et peavalitsuse juhataja vastutusel olevad summad suured on, siis tehtagu ettepanek nende vähendamiseks, aga pean tähendama, et komisjon arvusid väga põhjalikult on kaalunud.

J. Tõnisson (rhv): Austatud Riigikogu liikmed! Siin on öieti kõneldud sellest, et metsasaadusi, puid jne. ei saa maal inimesed, iseäranis majapidamiseks muidu, kui suurte raskustega ja kõiksugu enampakkumistega, mis takistavad koha peal iseäranis nende nõuete rahuldamisest, kellel õigus oleks muidu metsasaadusi saada ilma vähempakkumiseta. Kui on põllumeestel käsil hoonete ehitamine, kui on üksikutel asutustel tarvis metsasaadusi, siis peab ometi selleks võidama müüa ilma enampakkumiseta. Meil on see enampakkumiste hüpnoos riigikontrolli suggereerimise tagajärjel nii suureks läinud, et midagi enam ilma enampakkumiseta ei saa ära teha. Teie olete ise näinud metsamüümise juures, kus on kokku leppinud metsaostjad suurel viisil. Enne veneajal leppisid metsaostjad suuremalt osalt ikka kokku, kui metsa väljapakkumine oli käimas. Ja jaotati langid omavahel nõnda ära, et neid võrdlemise odava hinnaga kätte saadi. Võib olla, et seda nüüd nii kindlasti ei praktiseerita, kuid kindlust ei ole, et enampakkumise teel ikka kõige parem hind kätte saadakse. Kui isegi koha peal ei suudeta kontrolli valve all väiksemates partiides kohapealsetele elanikkudele palke ja puid, see on metsamaterjaale nende elanikkude nõudmistele rahuldamiseks muretseda, siis tehakse sel teel metsa käitemuretsimine veel raskemaks. Nendest raskustest on küllalt arupärimistes räägitud, ja ma hoiatan seda korda veel halvemaks ajada.

Juhataja **A. Jürman**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Faktilise märkuse pean tähendama, et § 20. räägib metsatööstuse eelarves väljaantavatest materjaalidest ja remonttöödest, mitte aga metsalankidest, nagu härra Tõnisson tähendas.

A. Jõeäär (stp): Pean tähendama, et härra Tõnisson'il võib olla õigus on enam-pakkumiste kohta, kuid siin on tegemist mitte enam-, vaid vähempakkumistega. Nii on siin hoopis teistsuguse asjaga tegemist. (J. Tõnisson, rhv: Vähempakkumisega ajate hinna veel kõrgemaks.) Ma kahtlen selle juures. (Vahelhüüded.)

Ma lubaksin endale lugupeetud härra põllutöoministrile vastu vaielda, kui ta arwab, et kasulik on kohapeal mitmesuguseid kruvisid, väiksemaid tarbeasju osta. Metsade peavalitsuse juhatajal on õigus neid väiksemaid tarbeasju kunni 500.000 margani osta; kuna neid asju kõik asutused ühesuguseid tarvitavad, oleks otstarbekohasem ja odavam neid suurtes partiides, suurel viisil osta, mitte aga igale üksikule ametnikule volitus anda üksikult igat väikest asja osta. See tuleks lõppudelõpuks kallim välja ja sellepärast peaks minu ettepanek vastu võetama. (Segased vahelhüüded.) Minä arvan, et ka metsa väljaraiumise tööd antakse suuremate summade peale korraka välja.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman**: See põhimõte peaks täiesti selge olema, et üksikuid töid ei saa kohtadel vähempakkumisel välja anda. Näiteks ei saa teesid korraldada, seal on saagi ja kirvest tarvis, kuid sagedasti kujuneb asi nii välja, et kirve äratoomine ühest kohast teise palju suuremaid kulusid nõuab, kui asi ise väärt on. § 20. kohta võeti komisjonis palju sõna ja vaieldi ta ümber, kuid paragrahvi teist viisi sisse võtta ei saadud. Mis puutub summadesse, kas üks või teine summa, võib olla, liig kõrge on, siis on see iseküsimus ja selle vastu ei saa ma isiklikult vaielda, kuid komisjoni nimel ma parandus-ettepanekut ei toeta. Valitsuse esitaja avaldas selle parandus-ettepaneku kohta oma nõusoleku, see on, oli nõus summade vähendamisega, kuid tähendas ka, et põhimõte peab ikkagi endiseks jääma, ja nimelt, et kohapealsetel tegelastel on õigus majanduslikul teel üht või teist asja osta, mis otsekohe metsamajandusele tarvis läheb.

A. Jõeäär (stp), kohalt: Palun minu ettepanek — 3-mas lõige välja jätta — lahus hääletada.

Juhataja **A. Jürman**: Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i ettepanek: võtta § 20. neljandas reas „500.000“ asemel „150.000“ mk.; kuuendas reas „1.000.000“ asemel „500.000“ mk. (Hääletatakse.) Nähtava

enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i ettepaneku teine osa — 3. lõige välja jätta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 20. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 20 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 21.

§ 21. Riigi metsatööstuse poolt valmistatud metsasaadustega rahuldatakse eestkätt riigiasutused ning -ettevõtted, omavalitsuste ja kohalikkude elanikkude nõuded oma majapidamise tarviduseks.

Metsasaaduste erisordid, nagu: propsid, paberipuud, sae- ja kapp-palgid, mööbli-, vineeri- ja tikupakud, eksportlauad ja teised metsamaterjalid ning ümbertöötatud metsasaadused müüakse riigi huvide kohaselt sise- ja välisturule.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 22. Metsade peavalitsuse juhataja võib, arvesse võttes puuturu konjunktuuri ja riigi huvisid, ilma enampakkumiseta valmismaterjaale müüa riigiasutustele ja -ettevõtetele ning omavalitsustele igasuguse summani, kohalikkudele elanikkudele ja eraisikutele kunni 300.000 margani ühe lepingu järele.

Põllutöoministri nõusolekul kunni 1.000.000 margani ja Vabariigi Valitsuse loal igasuguse summani.

Metsade peavalitsuse juhatajal on õigus tema poolt kinnitatud kava järele alluvaid ametnikke edasi volitada kindla hinnaga metsamaterjaale müüma kunni 100.000 margani iga müügiüksuse eest.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 22. kustutada sõnad „ja eraisikutele“. (J. Tõnisson, rhv: Ei tohi müüa?) Võib väga hästi müüa, aga mitte ilma enampakkumiseta, (J. Tõnisson, rhv: No minge nüüd ikka!) sest eelpool on juba öeldud „kohalikkudele elanikkudele“ — selle kohta ma ei tee ettepanekut välja jätta. Praeguse redaktsiooni juures võib kolmesajatuhande-margaliste tükikidena terve metsa ilma enampakkumiseita maha müüa. (J. Tõnisson, rhv: Igale isikule müüakse kolmesajatuhande marga eest.) Siin ei ole rohkem öeldud kui „erisikule ühe lepingu järele“, aga ühe isikuga võib ka 10 lepingut sõlmida. (J. Tõnisson, rhv: Siis metsaülemad saadetakse kohe minema.) Jah, aga neid metsaülemaid

ei ole igal teisel päeval ära saadetud. Ma võiksin ühe näite tuua, kuidas terastorn müüdi tükiviisi ära viiekümnetuhande-margaliste arvetega, seda kergem on seda metsatükkidega teha, ja selle tõttu arvan, et kui paragrahv sarnasel kujul jääb, nagu ta komisjoni poolt on ette pandud, et eraisikutele ka kolmesajatuhande marga eest metsatükke müüa võib, siis on sellele põhimõttele asutud, et ilma enampakkumiseta võimaldatakse kõik riigimetsad maha müüa. Ei ole igas metsas riigikontrolli ametnikke, et neil võimalik oleks iga silmapilk järele vaadata, kuipalju ja kuidaviisi metsa on maha müüdnud. Pärast tehtakse küll kahju selgeks. Riik on kahju saanud, kuid ametniku käest pole sagedasti mitte midagi võtta. Seadus ei peaks kuritarvitusi võimaldama. (J. Tõnisson, rhv: Ärge välja jätke, vaid tehke ettepanek täiendada seda teksti!) Härra Tõnisson ehk täiendab, aga mina arvan, et teistviisi ei saa parandada, kui ainult nende sõnade väljajätmisega.

Põllutööminister A. Kerem: Austatud Riigikogu liikmed. Pealiskaudselt vaadatuna võiks ehk paista, et võiks paranduse esitatud kujul vastu võtta, ilma et tööstusele sellest raskusi sünniks. Mina pean aga selle peale tähendama, et asi sugugi nii ei ole. Raskused võivad väga tõsised olla, kui siin „eraisikud“ maha tõmmata. Kui näiteks mõnel juhtumisel oksjon on olnud, ja kui ei saada siis kõigest palkidest lahti, need palgid võivad jõel parvetamiseks olla, aga jõgi ei küsi sellest ja hakkab mõne päeva pärast tõusma. Vaba parvetamise aeg on möödas. Vahel on vaba parvetamise aega kõigest kaks kunni kolm päeva. Ja kui teie nüüd seda palkide resti tahate sealt välja viia, pärast uuesti korraldatud enampakkumist, siis näete, et teie olete kuivale jäetud, vesi on ära langenud, müüa enam ei saa ja palgid jäävad metsa. Ja kui siis suvel tullakse ja päritakse aru, mispärast mädanevad palgid seal jõekaldal... (O. Gustavson, stp: Kas siis peab müüma poolmuidu?) Mitte poolmuidu, vaid selle hinna eest, mida võimalik saada on. Kui meie oksjonile määrame teatava kvantumi, siis katsume taksihinda määrata võimalikult kõrgeks, kuidas aga kalkulatsioon välja annab. Aga ei saa alati ette näha, kuidas vahe peal teolud muutunud, jne.; vahel algab parvetamine märtsikuul, aga on ka juhtumisi, kus ta algab ka veebruaris, vahel aprillis, ja sellepärast ei saa niisuguseid asju kuude peale ette kalkuleerida. Siin tuleb tööstusel, kui ta liikuv tahab olla, tahtmatalt kindla hinnaga müüma hakata, et kahjusid ära hoida. Kui arvate, et igal juhtumisel kui oksjonid teete,

kahjusid ära hoiate, siis eksite, — sagedasti on oksjon just see, mis kahju sünnitab. Mitmel juhtumisel on oksjone peetud riigikontrolli nõudmisel, aga riik on sellejuures kahju kannatanud, sest pärastpoole ei olnud pakkujaid, kes nii palju oleksid pakkunud, kui omal ajal kindla hinnaga ostjad oleksid lubanud. Kui aga kõik niisugused operatsioonid valitsusse viia, kuipalju aega siis valitsus istuma peaks, kui valitsuse otsustamise alla lõppudelõpuks iga puusülla kindla hinnaga müümine kuuluks. Sellepärast ongi siin teatavad liigid ette nähtud, et nii ja nii suure summa operatsioonid võivad vastav ametnik, ja nii suure summa suuruses minister teha, ainult suured operatsioonid, need mingi valitsusse. Valitsusse ei tohi rohkem asju saata, kui ta neid teadlikult läbi arutada suudab.

Samuti kahtlaseks jääb ka see, kas metsatööstus võib ehitusmaterjaali kindla hinna eest müüa eraisikule. Näiteks, kui Tallinna elanik tahab Püssi metskonnast osta omale ehitusmaterjaali — ta ei ole kohalik elanik. Kas metsatööstus võib talle kindla hinnaga müüa või ei või, või ainult valitsuse otsusega. Niisugused raskused tulevad, kui § 22 nii vastu võetakse, kui härra Jõeäär siin ette pani.

Juhataja A. Jürman: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Siin on kahe küsimusega tegemist. Esiteks, kui tahetakse riigi metsatööstust selleks asutada, et riigi metsatööstus rahuldaks kohalikke omavalitsusi, riigiasutusi ja kohalikke elanikke, see tähendab vähemat tööstust rohkematel arvudel kohtade peal, siis on täiesti õige põhimõte, mida rkl. Jõeäär ette pani. Kui aga asutakse sellele seisukohale, et meie metsatööstus saaks suureviisiliseks ümber töötamiseks ükskõik missugustel tingimistel, nagu härra põllutööminister praegu tähendas, siis on härra põllutööministril õigus. Nüüd peab aga Riigikogu ütlema, kuidas ta metsatööstust tahab näha, kas nõnda, nagu põllumehed on alati toonitanud, et riigi metsatööstus peaks just see asutus olema, et tal rohkemal arvul üksikutes kohtades rohkem ümber töötamise punkte oleks, et seda tarbekorral võtta oleks kõikidel üle maa, või nõnda, nagu ta praegu väga suurel viisil töötab ja metsasaadusi välja veab. Minu arvates peaksime meie rkl. Jõeäär'i ettepaneku vastu võtma ja mitte seda lubama, et mitmed tuhanded palgid veetakse kuskile kokku, kus need ilma oksjonita tahetakse maha müüa, mis ei ole õige. Metsatööstuse põhimõte peaks see

olema, et kõikidele elanikkudele võimaldada metsa kätte saada. Praegu on ta täiesti, nii öelda, lukus uste taga. (J. Tõnisson, rhv: Eksport palgid.) Eksport palgid lähevad välja. § 21. ütleb väga selgel sõnal: Need tulevad välja vedada, mis erisordid on, aga mitte kõik sordid, nagu härra põllutööminister siin tähendas, et vaadake, tuleb niisugune lugu ette, kus Püssi metskonnas tahab keegi Tallinna elanik omale palke osta, kuid ei saa seda. Seda ei ole keegi mõelnud, ja härra Jõeäär ei ole ka seda mõelnud. Minu arvates ei lähegi keegi Tallinna elanik Püssi metskonnast palke ostma, vaid ta ostab seda kohalikult puuturult. Rkl. Jõeäär'i ettepanek peaks tingimata vastu võetama, sest see näitaks juba ära ja annaks selge mõiste, et riigi metsatööstus peaks nõnda töötama, et suurte partiide viisi puid välja ei töötataks, kus nad jõgede äärde lamama jääksid, kus neid müüa ei saa, ja pärast mõnikord isegi alla taksihinna peab müüma. (K. Päts, põl: Kuidas oli rkl. Jõeäär'i ettepanek?) Härra Jõeäär pani ette sõna „eraisikutel“ maha võtta.

Põllutööminister **A. Kerem:** Austatud Riigikogu liikmed! Rkl. Tonkman tõi siin ette, et kui rkl. Jõeäär'i ettepanek vastu võetakse, siis määratakse sellega metsatööstuse siht ära. Täheandab, kui metsatööstus hakkab metsa ümber töötama, siis võib ta ainult sorte valmistada, millest koha peal väiksel arvul lahti saab, vaatamata selle peale, et otstarbekohane metsakasutus teist nõuaks. Mina arvan, et kui üks metsatööstus julgeks nõnda metsa üles töötada, siis ei saada kunagi taksihinda kätte, sest näiteks küttepuid töötatakse suuremalt osalt kahjuga üles, seal ei saada taksihindagi kätte, vaid taksihind kaetakse sellega, et teistest sortidest kallimat hinda saadakse, ja nõnda saab ka odava hinnaga küttepuid müüa. Kui aga nii ette kujutada, siis peaks metsatööstus erilised metsatükid üles otsima, kus ainult küttepuumets on, kuid ma arvan, et neid on väga vähe leida, sest ikka leidub mõni jämedam kask hulgas, mille tüvest tuleb Luther'i pakk valmistada jne. Kuid nüüd tuleb välja, et seda ei tohi, sest ta peab küttepuuks tehtama. (Aruandja K. Tonkman: See paragrahv on sees.) No jah, paragrahv on sees, siis tähendab rkl. Jõeäär'i ettepanek ei ole otstarbekohane selles mõttes.

A. Jõeäär (stp): Lugupeetud rahvasaadikud! Minu ettepanekust on härra Tonkman teisiti aru saanud. Aga ma juhin härrade rahvasaadikute tähepanu selle peale,

et ka need väited, mida härra põllutööminister siin ette tõi, ei ole küllalt kaaluvad selleks, et minu ettepanek tagasi lükataks. Härra põllutööminister seletab, et puude müümine on mitmesugustest tingimustest ära, nimelt parvetamise ajast, aastaajast, ilmastikust, mille tõttu sagedasti õigel ajal ei saa neid maha müüa, ning nad jäävad mädanema ja hiljem tuleb neid odavamalt müüa. Ma usun kindlasti, et riiklik metsatööstus töötab kindla kava järele, ja et juhtivad ametnikud ei ole ainult kantseleiametnikud, kes istuvad kinnistes ruumides ning ei tea ilmast ega muudest asjaoludest midagi, vaid et seal ka eriasjatundjad ametis on, kes teavad, missugust metsamaterjaali, kui palju ja kunas tahetakse valmistada, ning missugune materjaal ühes või teises kohas valmis saamas on, ja iseenesest mõista, et kui valmistatud materjaal asub sarnasel kohal, kus ilmastik mõjub, nagu näiteks jõgede ääres, siis on parem, kui kuu aega varem selle vastu hakatakse valmistada ja enampakkumine enne välja kuulutada, kui ilmastik sarnaseks muutub, et ta võib kahju teha. (Põllutööminister A. Kerem: Kui kuu aega varem ühtki palki välja ei ole viidud.) Ega meil läinudaastane talv ei olnud harilik. Harilik tali kestab 3—4 kuud kõige vähemast ja metsamaterjaale hakatakse varem, enne talvet, valmistama, nii et selleks ajaks, kui meil harilikult tali algab, materjaal valmis olema peab, nii et seda võib välja vedada. Kui riiklik metsatööstus eeldab, et tali kestab ainult 1 kuu, ja siis alles hakatakse metsast puude väljaveoks ettevalmistusi tegema, kui lumi juba läinud — niisuguse hiljaksjäämisega ei maksa üldse töötada, vaid ka riiklik metsatööstus tehku kõik oma töö, nagu korralik peremees korralikul ajal valmis, siis pole tarvis neil põhjustel, mida härra minister ette tõi, ilma väljapakkumiseta hakata maha müüma. Ta võib väga hästi õigel ajal väljapakkumised toime panna ja metsamaterjaali eest õiged hinnad saada.

Juhataja A. Jürman: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Mina ei ole sugugi öelnud, nagu härra põllutööminister tähendas, et võimalus ära võtta eraisikutele müüa paksusid Lutheri pakkusid. Riigikogu liikmed võtsid § 21. vastu, kus on selgel sõnal öeldud: „Metsasaaduste erisordid, nagu: propsid, paberipuud, sae- ja kapp-palgid, mööbli-, vineeri- ja tikupakud, eksportlauad ja teised metsamaterjalid ning ümbertöötatud metsasaadused

müüakse riigi huvide kohaselt sise- ja välis- turule.“ See paragrahv ütleb kindlal sõnal ära, mis nende erisortidega tehakse. § 22-es on hoopis midagi muud. Siin on öeldud: „Metsade peavalitsuse juhataja võib, arvesse võttes puuturu konjunktuuri ja riigi huvisid, ilma enampakkumiseta valmismaterjaale müüa riigiasutustele ja -ettevõtetele ning omavalit- susele igasuguse summani, kohalikkudele elanikkudele ja eraisikutele kuni 300.000 mar- gani ühe lepingu järele.“ Härra Jõeäär'i ettepanek on, maha kustutada siit ainult sõna „eraisikutele“. Nii ei ole sugugi õige see väide, nagu härra põllutöominister tähendas, et mina olla öelnud, et nüüd peavad kõik Lutheri kasepakud müümata jääma. (K. Päts, põl: Kas kohalikud elanikud käivad eraisikute mõiste alla?) Kohalikud elanikud eraisikud on kaupmehed. (Vahelhüüe K. Päts'i, põl poolt.) Minu arusaamise järele on aga siin üks sõna ikkagi liigne. Kui Teie arvate eraisikud olevat kohalikud elanikud, siis ei ole tarvis sõna „eraisikutele“ sisse võtta. See mõte on täiesti arusaadav ja see sõna tuleks maha kustutada.

J. Zimmerman (töer): Selle seaduse juures on väga palju mõtteid vahetatud, ja ta on komisjonis olnud vist kaks või rohkem aastat, ning seal on kõik need mõtted ette toodud, mis siingi ette toodi. Võib olla, et mõni neist mõtetest ei ole käesolevas seaduses nii väljendatud kui tarvis, kuid paremaid ettepanekuid komisjonis keegi teha ei osanud. Kui härra Tonkman ütleb, et selle parandusega tuleb läbi viia, et metsa töötatakse välja kohalikkude elanikkude jaoks, siis härra põllu- töominister juba seletaks, kuidasviisi metsa tegelikult välja töötatakse. Ühes metsa- langis on mitmesugust materjaali. See tuleb välja töötada mitmesugusteks sortideks, nagu see metsakasutamise seisukohalt kõige kasu- likum on. Väljaveo sortimentisid kallimalt müües on võimalik kohalikkudele elanikkudele müüa metsa odavamalt. Näiteks tarvitavad kohalikud elanikud peenemaid palke. (Põllu- töominister A. Kerem: Võimaldavad kohalikkudele elanikkudele odavamalt puid.) Minul omal oli läinud aastal tarvis heinaküüni jaoks materjaali ja ei saanud muidu, kui pidin ostma metsalangi ja sain sealt niisu- guseid palke, mis olid 18“ ladvast jämedad. (Vahelhüüe.) 21 jalga on meil harilikult palk pikk. Tähendab, ühest langist saab mitmesugust materjaali. Kohalik elanik ei või niiviisi osta, sest tema tahab 7" või 8" palke tarvilikul arvul, et maja üles ehitada ja mitte jämedamaid, sest jämedamad on palju kallimad ja lähevad eksport materjaaliks.

(A. Jõeäär, stp: Miks nad siis just ilma enampakkumiseta müüakse?) Kuulge, enampakkumine tuleb seal toime panna, kus see võimalik on, aga siin seletati, et see tihti- lugu võimalik ei ole. Näiteks on olnud niisu- guseid juhtumisi, kus on olnud enampakkumi- ne, aga kus ei ole pakutud neid hindasid, millega materjaal on takseeritud. See tuleb iseäranis hindade langemise juures ette. Tei- nekord on jälle niisugune juhtumine, et 3—4 kohalikku ärimeest on pakkujad, aga seal pakutakse jällegi vähem, kui materjaal on hinnatud, ja teise pakkumise toimepane- miseks kulub kuu või rohkem aega ära. Teie aga teate, et meie talv on ainult 3 kuud pikk. Ei saa ju kõike metsamaterjaali augustikuul maha võtta, vaid mõni metsamaterjaal tuleb alles veebruarikuu maha võtta, ja selle kohta kahte pakkumist toime panna ei saa. (Vahel- hüüe O. Gustavson'i, stp poolt.) Ega iga inimese peale ei tule vaadata, kui varga peale, vaid neid tuleb ikka tarvilikul viisil ka usaldada. (Vahelhüüe O. Gustavson'i, stp poolt.) Kui neid on, siis tulevad nad kõrvaldada, või vastutusele võtta.

Siin öeldakse, et eraisikutele ei tohi müüa. On muidugi teada, et eraisik on ka ärimees, aga kui siin öeldakse ainult, et kohalikkudele elanikkudele, siis on see väga kitsas mõiste ja võidakse öelda, et ka võõra valla mees ei ole kohalik elanik, ning naabervalla mees ei saa omale puid osta. Minu arvates peaksime või- maluse andma kohalikkudele elanikkudele saa- da sarnast metsa, kui nad tahavad. Metsa realiseerimise juures tulevad ametkonnale tea- tud viisil vabad käed jätta, aga kui nad oma volitustest üle astuvad, siis tulevad nad vastu- tusele võtta.

Juhataja **A. Jürman**: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Kas arvatakse siis tõesti, et meie ärimehed nii rumalad on, et neist arvata võib, et nad tulevad ja pakuvad mõnda kohta jõe- äärde kokkuveetud palkide eest majandus- likul teel niisuguse hinna, mis vähegi võimalik. Kas arvatakse, et ärimees tuleb ja annab majan- duslikul teel palkide eest, mida juba 2,3 korda välja pakutud, väärist hinda. On arusaadav, et sarnaste jõeääresseisnud palkide eest kaup- mehed annavad niisugust hinda, kus neil edasi müües kasu käega katsutav on. Ei ole mõeldav, et ärimees riigi kasusid kaaludes kahju võtaks oma kanda, ostaks aasta või paar seisnud palke, kusjuures riigi metsatööstus arvab, et ta hea äri on teinud. On kindel, et niisu- gust ärimeest ei leidu. Palgid jäävad jõeäärde

mädanema või need müüakse äärmiselt odava hinna eest ära, sest nad ei kõlba sagedasti enam isegi põletispuudeks. Ja see oligi asjaolu, mille üle komisjonis väga palju vaieldi, nagu härra Zimmermann ette kandis. Üks punkt, mis arutamise all oli, käsitas seda, et metsamüük peab kaitstud olema, et riigimetsi ei müüdaks otsekohe väljatöötatud palkidena. Metsa ümbertöötamise ja müügiga peab ettevaatlik olema.

T. Kalbus (töer): Austatud Riigikogu liikmed! Mina arvan, et kui meie mingisuguse seaduse vastu võtame, siis peame kõigepealt vaatama selle terminoloogia peale, mis seaduses ette toodud ja mida seadusega öelda tahetakse. Käesolevas seaduses on muuseas ette toodud, et metsamaterjaali võib müüa kohalikele elanikkudele ja eraisikutele. Härra Jõeäär teeb järelduse, et eraisikud on ärimehed, kuna kohalikud elanikud seda ei ole. Seaduse poolt hääletades ei saa ma sarnaselt mõelda. Ka kohalike elanikkude seas võib äri- ja kaupmehi olla ja ka eraisikute hulgas on ärimehi. Härra Jõeäär'i arvates jätame välja eraisikud-kaupmehed, kui tema paranduse vastu võtame. Kui üldse loogiliselt mõelda, siis saan ma nii aru, et ka kohalike elanikkude hulgas võib olla ärimehi ja mitteärimehi. „Eraisikud“ oleks laiem mõiste. Võib ka niisugune juhtumine ette tulla, et selles piirkonnas, kus inimene elab, metsa sugugi hea osta ei ole. Ostes metsamaterjaali naabermetsast tuleks ostjat nimetada „eraisikuks“ ja mitte enam kohalikuks elanikuks. Nii saan ma sellest aru. Tähendan veel kord, et ei ole õige oletus, nagu oleksid „eraisikud“ äri- ja kaupmehed, kuna teised on „kohalikud elanikud“.

M. Neps (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Vaidlustest selgub, et käesolev paragrahv on õnnetult redigeeritud, ja sellepärast panen ette § 22 komisjoni tagasi anda uuesti redigeerimiseks ja väljatöötamiseks.

Juhataja **A. Jürman**: Enne kui § 22. kohta esitatud paranduse hääletamisele asun, hääletan rkl. Neps'i ettepaneku — § 22 komisjoni tagasi anda. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Neps'i ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i ettepanek, § 22. välja jätta sõnad „ja eraisikutele“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 15 häält, vastu 20 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 22. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 22 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 23.

§ 23. Riigi metsatööstuse saaduste müügid enampakkumistel kinnitatakse:

- a) kunni 500.000 margani — oksjonikommissjoni poolt;
- b) kunni 2.000.000 margani — metsade peavalitsuse juhataja poolt;
- c) üle selle — põllutöoministri poolt.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 24. Enampakkumisel müümatajäänud metsasaadusi võib metsade peavalitsuse juhataja riigi huvisid silmas pidades ilma korduva enampakkumiseta müüa igasuguse summani, kas enampakkumise alghinnaga või tarbekorral seda hinda põllutöoministri nõusolekul alandades.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 24 järgmiselt vastu võtta:

„Enampakkumisel müümatajäänud metsasaadusi, kui viimasest enampakkumisest on möödunud vähem, kui kuus kuud, võib metsade peavalitsuse juhataja erakorralistel juhusel müüa põllutöoministri nõusolekul ilma enampakkumiseta, kui viimast võimalik ei ole korraldada, kunni 500.000 margani, Vabariigi Valitsuse nõusolekul piiramata summani.“ (Vahelhüüded.)

Härrad, teie ei saa aru, mispärast just kuus kuud on võetud. See on võetud selle tõttu, et kui kuus kuud on möödunud, võib konjunktuur ka muutunud olla ja ei ole mingisugust mõtet siis paragrahvi üldse vastu võtta, vaid ta võiks täiesti välja jääda. Kuue kuu jooksul võivad püsida hinnad veel enam-vähem ühtlaselt, selleks aga pikemat aega jätta, ei ole mingisugust põhjust.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman**: Ei saa selle ettepanekuga ühineda sellepärast, et kuus kuud peab metsas puud müümata pidama, mida aga lubada ei saa.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek, § 24 vastu võtta järgmisel kujul:

„Enampakkumisel müümatajäänud metsasaadusi, kui viimasest enampakkumisest on möödunud vähem kui kuus kuud, võib metsade peavalitsuse juhataja erakorralistel juhusel müüa põllutöoministri nõusolekul ilma enampakkumiseta, kui viimast võimalik ei ole korraldada, kunni 500.000 margani, Vabariigi Valitsuse nõusolekul piiramata summani.“

See ettepanek on paralleelne komisjoni redaktsiooniga, sellepärast tulevad mõlemad ettepanekud esiteks „poolt“ hääletamisele. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek ei ole saanud absoluutset enamust — rkl. Jõeäär'i ettepanek poolt 11 häält ja komisjoni ettepaneku poolt on — 24 häält, sellepärast tulevad nad hääletamisele „poolt“ ja „vastu“ hääletasuure järjekorras.

Panen hääletamisele komisjoni ettepaneku. (Hääletatakse.)

Panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Komisjoni ettepaneku poolt on 23 häält, vastu 14, rkl. Jõeäär'i ettepaneku poolt 13 häält, vastu 26, seega on § 24 komisjoni poolt esitatud redaktsioonis vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 25—27.

§ 25. Riigi metsatööstuse tegevuse ja metsamaterjalide ärakasutamise viis ei käi riigikontrolli eelkontrolli alla, kuna faktiline kontroll sünnib üldistel alustel.

§ 26. Riigi metsatööstuse tegevuse- ja aruande-aasta algab 1. septembriga ja lõpeb 31. augustiga.

§ 27. Riigi metsatööstuse tegevuse kohta seatakse kokku iga-aastane tegevuskava ja tulude-kulude eelarve, mille põllutööminister hiljemalt 15. augustiks esitab Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks. Ärakiri nendest saadetakse riigikontrolloörile.

Iga möödunud aasta kohta seatakse kokku tööstusliku arvepidamise nõuete kohaselt riigi metsatööstuse tegevuse aruanne.

Kokkuseatud aruanne ühes seletuskirjaga esitatakse hiljemalt 1. jaanuariks põllutööministrile, kes selle oma arvamiseks Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks ette paneb.

Samaks tähtjaks esitatakse aasta-aruanne ühes tõendavate dokumentidega riigikontrolloörile, kes aruande kohta oma seisukoha hiljemalt 2 kuu jooksul selle kättesaamise päevast arvates Vabariigi Valitsusele teada annab.

Märkus. Riigi metsatööstuse eelarve ja aruanne esitatakse Riigikogule teadmiseks.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

§ 28. Riigi metsatööstuse tegevusest osavõtnud ametnikkudele ja teenijatele, kes metsatööstuse juhtimises ja korraldamises otsekohe tegevad olnud, lubatakse maksta metsatööstuse eelarves administratsiooni kuludena ettenähtud summadest lisatasu ja preemiat:

1) metsamaterjalide ülestöötamise eest vastavalt ülestöötatud puumassile;

2) otstarbekohaselt korraldatud ja juhitud ning kasulikult tehtud tööde eest ja

3) kahjude ärahoidmise eest.

P. p. 1—3 ettenähtud lisatasud ja preemiad ei või olla suuremad kui 50% lisatasu ja preemia saaja aastapalgast.

Lisatasu ja preemiat maksetakse Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud normides.

Lisatasu ja preemia saajate nimekirja ühes vastava tasusummaga esitab metsade peavalitsuse juhataja ühes nõukogu arvamise ja põllutööministrile kinnitamiseks.

Põllutööminister **A. Kerem**: Ma teen ettepaneku, käesolevat paragrahvi täiendada järgmise märkusega: „Märkus. Vabariigi Valitsusel on õigus lisatasu määrata käesoleva paragrahvi piirides ja korras ka metsade peavalitsuse juures senni töötanud metsatööstuse ametnikkudele ja teenijatele, arvates 1. jaanuarist 1922. a. kuni käesoleva põhimääruse maksimahakkamiseni“.

Komisjonis ma ei vaielnud lõpuks komisjoni ettepaneku vastu, olgugi et Vabariigi Valitsuse ettepanek sama põhimõtet sisaldas, mida praegu ette kandsin. Ma ei vaielnud komisjoni ettepaneku vastu, olles teadmisel, et eelmise aasta aruanded läbivaatamisele tulevad ja nende kinnitamine ära oleneb põllutööministeeriumi kokkuleppest riigikontrolloöriga. Kinnitamise juures võib aluseks võtta neidsamu põhimõtteid, mis käesolevas põhimääruses ette nähtud, tähendab, kui administratsiooni on osatud odavamalt korraldada, kui eelarves ette nähtud, ja selle tagajärjel teatavad ülejäägid on tekkinud, et siis ametnikkudele, kes siin tegevad on olnud ja on kokku hoidnud, lisatasu võib määrata. Nad saaksid lisatasu ärateenitud aja eest ka tagantjärele. Kuid hiljem riigikontrolloöriga läbi rääkides selgus, et sarnase teguviisi juures riigikontrolloör vastu vaielda saaks, kui eriti seaduses selle peale tähelepanu pole juhitud. (E. Masik, põl: Kas peavalitsuse juhataja ka?) Siin on ette nähtud ametnikud ja teenijad, nende hulgas ka peavalitsuse juhataja. Et tulevikus, kui lisatasu määrata tahetakse, riigikontrolloöriga arusaamatusi ei tekiks, on valitsus vastava märkuse ette pannud. Valitsuse endises ettepanekus oli sama põhimõte ainult lühidalt vormuleeritud. Põhjendusena võib ette tuua, et see uus põhimõte ei ole, mis praegu üles kerkinud, vaid kui metsade peavalitsuse juures metsatööstus tegutsema hakkas, oli see põhimõte selge ja võeti metsatööstuse põhimäärustesse oma algkujul üles. Samuti võin tähendada, et kui Riigikogu eelarve alamkomisjon 1922. a. eelarvet arutas, leiame selle komisjoni soovides ka sarnase põhimõtte, kus

otstarbekohaseks peetakse, et vastavatele ametnikkudele tuleb lisatasu maksta. Nende lootustega või oletustega on riigi metsatööstus töötanud, ja meil ei oleks mingit põhjust neid ametnikke, kes kindlasti palju tööd on teinud, oma tasust ilma jätta, kui uus põhimäärus vastu võetakse.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 28. teises reas juurde lisada sõnad: pärast „ametnikkudele“ — „tööliste“ ja pärast „juhtimises“ — „töös“. Selle paranduse vastuvõtmine annaks võimaluse sellest 50-protsendilisest lisatasust ka töölistel osa saada, ja ma julgen loota, et härradel rahvasaadikutel selle vastu midagi ei ole, et ka inimesed, kes tegelikult seal tööd teevad, oma töö ja vaevaga riigile sissetulekut muretsevad, oma töö eest lisatasu saaksid. Ma usun, et see tehnilisi raskusi ei sünnita. Arusaadav, et selle kohta, kuidas seda tasu neile välja rehkendada, tulevad vastavad juhtnöörid anda. Midagi võimatut selles tasumaksmises küll ei ole. Igalpool mujal saadakse sellega hakkama, ainult Eestis ei taheta tööliste samu õigusi anda, mis ametnikkudele, poetakse ikka tehniliste raskuste taha. Pange põhimõtte maksma ja vaadake siis, kas ta sünnitab tehnilisi raskusi. Siiaajani pole tööliste veel pennigi lisatasu makstud ja takistuseks tuuakse ette tehnilised raskused, kuna tegelikult on takistuseks tahtmise puudus.

E. Masik (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Ma ei vaidle selle vastu, et inimestele nende töö eest tasu maksetakse; see on täiesti õige ja arusaadav põhimõtte. Kuid mina olen isiklikult täiesti niisuguse eritasu maksmise vastu, nagu põhimäärustes § 28 ette näeb. Ma näitasin juba pikemalt, et selle ärilise ettevõtte alused ei ole ärilised, saades metsa kasutada kunni 50% odavamalt hinnaga, kui saavad teised kasutajad. Edasi see ettevõtte ei maksa riigile mingisuguseid makse, ei ärimakse ega tulumakse, nagu teised ärid maksma peavad. Edasi antakse kasutada 100 miljonit marka ilma protsentideta, ja kui meie võtame rahaprotsendid, siis saame praeguste protsentide juures ise 15 miljonit marka aastas, mida võistlev eraäri maksma peaks. Seega antakse niisugused suured, nii öelda kahjude katmise, avansid ja öeldakse, teie tegutsege ning näidake, mis teie võite ja tegutsemise eest, nagu meie näeme, antakse isegi veel lisatasu tantjeemi. Härra põllutööminister nimetas, et ettevõtte tegevus saab sellele alusele rajatud, et inimesed peavad peale kuue tunni, mis nad metsakorraldamise alal töötanud, selle tööstuse alal töötama hakkama ületundidel ja selle eest saavad teatud lisatasu. Nagu meie kuulsime läheb see lisatasu üle ka

metsade peavalitsuse juhataja peale. Kas härra põllutööminister sellest osa saab, seda ma ei tea, kuid järjekindlalt peaks see nii olema sellepärast, et põllutööminister on ka vastutav selle ettevõtte tegevuse eest. (Põllutööminister A. Kerem: Ei saa! Noh, siis võiks valitsuse peale ka üle viia.) Siin on aluseks võetud see, et inimesed peavad töötama üle hariliku tööaja, väljaspool harilikku tööaega, ja peavad ületundide arvel selle eest tasu saama. Kuid ma ütlen, see ei ole õige põhimõtte, ja ma kordan, et meie metsaasjanduse korraldamine ei ole niisugune, et inimestel oleks lisatööks aega, vaid just vastupidi. Meie metsaasjanduse korraldamine on väga kängus ja seda tuleks parandada. Kui aga loome niisuguse pretsedendi, et selle töö eest, mis metsatööstuse alal tehakse, saab peale hariliku palga, mis on määratud, veel lisatasu, kuna otsekoheste kohustuste eest lisatasu ei saa, kuna harilik palk ikkagi edasi läheb. Järeldus on muidugi see, et metsametnikud hakkavad pearõhku metsatööstuse peale panema, sellepärast, et nad seal rohkem teenivad, kuna otsekohene tegevus selle all kannatab. Mina ei tee siin mingit ettepanekut selles asjas, kuid ma arvan, et need preemiad tuleksid ära jätta. Kui tehakse metsade peavalitsuse ülematele ja ametnikkudele paralleel ülesandeks oma otsekoheste tegevusega ka metsatööstust juhtida, siis on juba vastav palk määratud ja ei tuleks mingisugust lisatasu anda ja sellega dopelt palgaredelit moodustada, inimesi kahe mõõdupuuga mõõta. Nagu p. 1-ses on öeldud, maksetakse lisatasu ja preemiaid metsamaterjaali ülestöötamise eest vastavalt ülestöötatud puumassile. Siin on aluseks võetud puumass, kuid mitte resultaati, mis saavutati. Kui ka seal 50% kahju on saadud, mida loodud alus maskeerida lubab, saab siiski lisatasu. Minu arvates on see täiesti lubamata alus, mis seotud kahjudega riigile otsekoheselt ning kaudselt metsaasjandusele määramata kahju toob.

Põllutööminister **A. Kerem**: Mina ei saa aru, kuidas härra Masik rääkida võib, et kahjude ärahoidmise eest ei tohi mingit lisatasu maksta, mina ei tea, kas sellel alal, kus härra Masik töötanud on, on tõesti sarnased põhimõtted maksvad, et kes on head teinud, sellele ei pruugi midagi maksta, mitte aitähki öelda, vaid tagant järgi veel sõimata. Mis sellesse lisatasu maksmissesse puutub, siis maksetakse seda administratsiooni kulude ülejäägist. Kui ametnikud on osanud odavamalt läbi saada, on osanud kokku hoida aasta jooksul, väiksema summaga seda tööd ära teha. (O. Gustavson, stp: Kas nad seda muidu kohustatud ei ole tegema?) Vaadake,

härta Gustavson, paljugi mis inimene on kohustatud, ta võib oma kohustust intensiivsemalt ja vähem intensiivsemalt täita, ja sellepärast on need lisatasud tarvilikud, mitte ainult metsatööstuses, vaid ka teistes asutustes, mis tööstuslikku laadi kannavad. (O. Gustavson, stp: Eesti pangas näeme väga hästi, kuidas see ergutab ametnikke.)

Tantjeemiseid makstakse puhaskasust, ehk kus see võimalik ei ole, seal makstakse teistest summadest, nendest kokkuhoidmistest, mis personaal aasta jooksul on kokku hoidnud. (E. Masik, põl: Ametnikud saavad 50% avansi.) Rkl. Masik, Teie ei ole eelnoõ lugenud, mina ei tea, kust olete Teie 50% avansi välja lugenud. Siin on paragrahv nii vormuleeritud, kuidas on lugu nende tantjeemidega? Ka raudteel on seesama vormulatsioon, seesama piir ja seesama määr. Kui Teie asjadest räägite, mida Teie põhjalikult uurinud ei ole, siis ei saa mina Teiega üldse vaielda.

J. Vain (stp): Lisakasude jagamine on niikaugele läinud, et meil ilma lisakasuta nii öelda lillegi varsti ei liigutata. Nii areneb see politseis, nii areneb see tolli peal ja metsatööstuse alal, soovikorral on võimalik selgitada, millest kasu on saadud. Samuti ka kahju kohta võidakse aegsasti selgusele jõuda. Nii näiteks kui raudteel vedurijuhile makstakse vähemtarvitatud küttest teatud summa tagasi ta hoolsuse tasuks, siis ei ole karta, et tagant järgi kuskilt kahjud avalikuks võivad tulla. Siin vahelhüüedega tähendati Eesti panga lugu. Teil on ju väga hästi meeles, et alles 1924. aastal makseti direktoritele 100.000 puhaskasu välja, ja 1925. aastal ilmus ligi miljardiline puhaskahju, mida kuidagi kustutada ei suudetud. Mis aga metsatööstusse puutub, siis võime samasuguse pildi ees seista. Võidakse ju väga ilusasti arvestada materjaali, mis jõgede ääres müümata on jäänud. Neid siis veel ümber hinnatud ei ole, samuti nagu Eesti pank varem oma vekslite mappi ei olnud läbi vaadanud ega kahtlasi võlgasid veel mitte kahtlaseks tunnistanud. Ja siin makstakse tasu välja. Järgmisel aastal aga hakatakse vaatama, mis nende materjaalidega teha, mis kohale peatuma on jäänud. See on üks moment asja juures. Teine moment on see, nagu härta Masik, kellel selles oli kaunis palju õigust, ette tõi, et metsade peavalitsus otsustab ise, kust ta raiub, ja siis otsustab teatud määral oma ametnikkude kaudu selle metsa hinna, ja siis müüb mitte ainult riigiasutustele kindla hinnaga, vaid laseb ka turule. Järelikult on taksihinna ja müügihinna vahel võimalus seda ulatust pikemaks teha, kui teinekord tarvitseb olla. (Vahelhüüe.) See mõjub hästi, sest seal ei ole ette nähtud admi-

nistratiiv kulused, vaid „kooskõlas taksihinnaga“, mis lähemas ühenduses on metsahinnaga. Heatahtlikkuse juures võidakse seal võrdlemisi rahuldavaid tagajärgi kätte saada, kuid siis annab see lisatasude ja huvikasude küsimus ennast palju rohkem painutada, kui ta paljudel teistel aladel ennast painutada on andnud. Sellepärast tuleb arvestada ametnikkude aususega, põllutöoministeeriumi silmaga, metsade peavalitsuse hoolsusega jne. jne. Tulevik näitab, kuhu meie välja jõuame.

Üks printsiip, mis komisjonis arutamisel oli ja mis mõnes komisjonis vastu võeti, teises tagasi lükati, oli tööliste tasu. Ühte peab tähendama, et kui metsade peavalitsuse ülem allkirjasi paberile teeb, siis on ta vist küll vähem õigustatud tasu saama metsa ülestöötamisel ja administratiiv kuludest, kui need, kes otsekohe oma lihaste jõuga selle töö juures ametis on. (O. Amberg, krst: Pea tööd Teie ei rehkenda, ainult käte tööd.) Metsa väärtus oleneb väga tähtsal määral ka inimesest, kes kätega töötab, ja eriti saevabrikutes. Minu arusaamise järgi ei ole ühtki niisugust tööd, mida ainult kätega teha saab, ja ma ei ole kuulnud, et oleks inimesi töö juures, kellel pea täitsa korrast ära, kellel pea enam ei tööta, sest sarnane inimene ei saa oma käsi juhtida.

O. Gustavson (stp): Ma tahtsin ainult paar märkust teha. Lisatasude süsteemil on minu arust kaks suurt puudust: ühelt poolt võimaldab see lisatasude määramise kõrgemate ametnikkude äranägemise järgi, mis võib olla igakord mitte objektiivne ja õiglane, olles kantud kõrvalmõjudest, antipaatiast ja süm-paatiast. Teiselt poolt asetab see süsteem meie ametniku seisukorda, kus ametnik ei ole nagu üldse kohustatud korralikult tööd tegema ja oma kohuseid täitma. Pärts koomiline on lugeda „Lisatasu makstakse: otstarbekohaselt korraldatud ja juhitud ning kasulikult tehtud tööde eest“. Tekib küsimus, kas siis meil on metsametnikke, kes võivad mitte-otstarbekohaselt tööd teha. Peaks ometi olema endastmõistetav, et iga ametnik, kes riigi poolt ametisse võetakse, on kohustatud oma tööd otstarbekohaselt ja kasulikult korraldama. Aga seada üles nõue, nagu oleks ta kohustatud seda tegema ainult lisatasu eest, see on püsti pöörane. Sellega rõhutame meie ei midagi muud kui seda, et ametnik tavalise palga eest võib tööd teha mitte otstarbekohaselt. (J. Sepp, mo: Arusaamatu on see küll!) Kui meie tahame loogilised olla, siis ei saa meie teha teist järeldust kui seda, et iga ametnik võib tulla ja öelda: „Kui teie mulle lisatasu ei maksa, siis ei ole ma kohustatud oma tööd

otstarbekohaselt ja kasulikult tegema“. Ma usun, et sarnast arusaamist ametikohustest ei taha ometi põllutöoministerium levitama hakata.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman**: Ma pean vaidlema töölistele lisatasu maksmise vastu, samuti pean vaidlema ka härra põllutöoministri märkuse vastu. Kommisjonis oli see arutamisel pikalt ja laialt ja seal leiti, et ei saa lisatasu maksta 1921. a. ja 1922. a. läinud aja eest. See ei ole õige, et maksetakse lisatasu tehtud tööde eest tagant järele. Kui põhikiri kinnitatud, siis hakatakse lisatasu maksuma.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek, § 28. teises reas juurde lisada sõnad: pärast „ametnikkudele“ — „töölistele“ ja pärast „juhtimises“ — „töös“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 19 häält, vastu — 18, seega on ettepanek vastu võetud. (Hüüded: Sedelitega!)

Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 26 häält, vastu — 24, seega on ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb põllutöominister Kerem'i ettepanek, täiendada § 28 järgmise märkusega: „Märkus. Vabariigi Valitsusel on õigus lisatasu määrata käesoleva paragrahvi piirides ja korras ka metsade peavalitsuse juures senni töötanud metsatööstuse ametnikkudele ja teenijatele, arvates 1. jaanuarist 1922. a., kunni käesoleva põhimääruse maksamahakkamiseni“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega, on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 28 ühes vastuvõetud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 28 vastu võetud. (Hüüded: Lõpetada!) Ettepanek on tehtud, koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 2.15 min.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu abiesimees **A. Jürman**.

Sekretäär **J. Holberg**.

Abisekretäär **L. Raudkepp**.